

Beleidsnota

2004 - 2009

Yves Leterme

LANDBOUW, ZEEVISSERIJ EN PLATTELANDSBELEID

Minister-president van de
Vlaamse Regering en Vlaams minister van
Institutionele Hervormingen, Landbouw,
Zeevisserij en Plattelandsbeleid

Voorwoord	5
Landbouw en tuinbouw	7
1 KENMERKEN VAN DE VLAAMSE LAND- EN TUINBOUW	7
1.1 Economisch belang van de land- en tuinbouw in de Vlaamse economie	7
1.1.1 Productiefactoren	8
1.1.2 Productie-eenheden	11
1.2 Economische waarde van de Vlaamse landbouwsector	13
1.2.1 Eindproductie van de verschillende sectoren.....	13
1.2.2 Intermediair verbruik.....	14
1.2.3 Inkomen	14
1.3 Agro-voedingsbedrijven	15
1.4 Buitenlandse handel van landbouwproducten.....	15
1.5 Verbruik van agro-voedingsproducten in Vlaanderen.....	16
2 VIER SLEUTELBEGRIPPEN OM EEN NIEUWE IMPULS TE GEVEN AAN DE LAND- EN TUINBOUW IN VLAANDEREN	17
2.1 Kwaliteit.....	17
2.1.1 Kansen geven aan Vlaamse kwaliteit	17
2.1.2 Algemene kwaliteitsregelingen	18
2.1.3 Specifieke kwaliteitsregelingen	18
2.1.4 Kwaliteitsregelingen: instrumenten tot vereenvoudiging	19
2.1.5 Een beter begrip tussen landbouwer en consument.....	19
2.1.6 Voedselveiligheid en kwaliteit ook voor ingevoerde producten	20
2.2 Innovatie	20
2.2.1 Kennisdoorstroming	21
2.2.2 Ondersteuning van innovatie via investeringen, vorming en innovatieve projecten	21
2.2.3 Keteninnovatie via het uitbouwen van kennisnetwerken	22
2.2.4 Verbreding	23
2.2.5 Verdieping.....	23
2.2.6 Biolandbouw.....	23
2.2.7 Nieuwe markmogelijkheden.....	24

2.2.8 Hoogtechnologische uitdagingen	24
2.3 Samenwerking	25
2.3.1 Samenwerkingsvormen tussen landbouwers.....	25
2.3.2 De voedingssector als partner van de landbouwer.....	26
2.3.3 Glastuinbouwbedrijfszones	27
2.4 Verjonging.....	28
2.4.1 Begeleiding bij eerste installatie/overname.....	28
2.4.2 Meer rechtszekerheid.....	29
2.4.3 Aangepaste juridische bedrijfsstructuren	29
2.4.4 Stimulansen voor het landbouwonderwijs.....	30
2.4.5 Verdragende generatiewissel	30
3 UITDAGINGEN VOOR DE VLAAMSE LAND- EN TUINBOUW	31
3.1 Vlaamse betrokkenheid bij de EU-besluitvorming.....	31
3.2 Hervorming van het EU landbouwbeleid	31
3.2.1 Mid Term Reform: de beslissingen op EU- en Vlaams vlak.....	31
3.2.2 De Vlaamse uitvoering van de MTR.....	32
3.2.3 Hervorming van de gemeenschappelijke marktordening (GMO) suiker	34
3.2.4 Hervorming van de gemeenschappelijke marktordening (GMO) groenten en fruit	34
3.2.5 Wereldhandelsorganisatie (WHO)	34
3.2.6 Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling	35
4 COMMUNICATIE EN PROMOTIE	38
4.1 De Vlaamse land- en tuinbouwer verdient een positief imago.....	38
4.2 Overheidscommunicatie	38
4.3 Marketing van landbouwproducten.....	39
4.4 Synergieën in communicatie.....	40
5 ADMINISTRATIE.....	41
5.1 Wetsmatiging en administratieve vereenvoudiging.....	41
5.2 Ambtelijke organisatie.....	41
5.3 Informatieverzameling en kennisopbouw	42
Visserij.....	43
1 KENMERKEN VAN DE ZEEVISSERIJ.....	43
1.1 Economische betekenis van de zeevisserij	43
1.2 Trends en uitdagingen	44

2 SLEUTEL-ELEMENTEN VOOR HET TOEKOMSTBELEID VOOR DE ZEEVISSERIJ	45
2.1 Kwaliteit.....	45
2.1.1 Een betere omkadering moet bijdragen tot een kwaliteitsvolle zeevisserij.....	45
2.1.2 De kwaliteit van de bemanningsleden in de zeevisserij.....	46
2.2 Innovatie.....	46
2.2.1 Een toekomstgericht quotabeheer.....	46
2.2.2 Een aangepast vlootbeleid	47
2.2.3 Nieuwe visserijmethodes.....	47
2.2.4 Maricultuur.....	48
2.3 Samenwerking	48
2.3.1 Een gedifferentieerd beleid naar groot- en kleinsegment	48
2.3.2 Betere communicatie tussen wetenschappers en de visserijsector	48
2.3.3 Veilplicht en coördinatie van de afzet.....	49
2.3.4 Een goede relatie met het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)	49
2.4 Verjonging.....	49
3 BELANGRIJKSTE INSTRUMENTEN IN HET ZEEVISSERIJBELEID.....	51
3.1 Herstelplannen.....	51
3.2 Structuurbeleid	51
3.3 Controle	51
3.4 Regionale adviesraden	51
3.5 Promotie	52
3.6 Administratie	52

ALLE HENS AAN DEK VOOR EEN DYNAMISCH VLAAMS PLATTELAND ..53

1 PLATTELANDSBELEID: EEN NIEUW VERHAAL?.....	53
2 DE METAMORFOSE VAN HET VLAAMSE PLATTELAND.....	53
3 DE UITGANGSPUNTEN VOOR EEN VLAAMS PLATTELANDSBELEID	54
4 DE UITVOERING VAN HET VLAAMS REGEERAKKOORD	55
4.1 Europa duwt aan de kar.....	55
4.2 De Vlaamse overheid maakt werk van platteland.....	56
4.3 Het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO)	56
4.4 Aandachtspunten voor het Vlaams plattelandsbeleid.....	58
4.4.1 Het platteland als woon- en leefruimte.....	58
4.4.2 Het platteland als werkruimte.....	59
4.4.3 Het platteland als collectieve ruimte.....	59

Voorwoord

De Vlaamse land- en tuinbouwers worden geconfronteerd met diverse beleidsniveaus. De grote krachtlijnen worden Europees vastgelegd in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Dit beleid is op zijn beurt afgestemd op en beïnvloed door internationale afspraken en akkoorden in het kader van de WHO, de Wereldhandelsorganisatie.

Ook de gemeenten maar vooral de provincies zijn actief op het vlak van land- en tuinbouw, zij het eerder op een ad hoc basis. Het voeren van een samenhangend beleid in een sector die geconfronteerd wordt met al deze beleidsniveaus is niet eenvoudig.

Dit is echter de eerste maal dat een Vlaamse regering binnen de Belgische context over de volledige bevoegdheid beschikt inzake het land- en tuinbouwbeleid. Dit betekent dan ook nieuwe mogelijkheden om een beleid te ontwikkelen dat oog heeft voor de specificiteiten van de Vlaamse land- en tuinbouw.

Wat soms wel eens vergeten wordt, is dat wij in Vlaanderen beschikken over zeer goede omstandigheden om voedsel te produceren en om aan land- en tuinbouw te doen. Zeer vruchtbare bodems, gunstige klimatologische omstandigheden en een zeer lang groeiseizoen zorgen hiervoor.

Landbouw is door de eeuwen heen, één van de motoren geweest van de ontwikkeling van onze Vlaamse economie. Op het fundament van de landbouw is de basis gelegd voor de verder industriële ontwikkeling van Vlaanderen. Landbouw is ook vandaag een belangrijke pijler van onze economie. Zeker wanneer we de ganse voedselproductiekolom in overweging nemen.

De voedingsindustrie is trouwens momenteel met 62.000 arbeidskrachten de belangrijkste industriële sector op het vlak van tewerkstelling in Vlaanderen.

Ik wil die economische rol van de Vlaamse land- en tuinbouw opnieuw benadrukken. De land- en tuinbouw is in de eerste plaats een sector waaruit heel wat Vlaamse gezinnen rechtstreeks of onrechtstreeks hun inkomen halen.

Dat de land- en tuinbouw daarbij rekening moet houden met allerlei maatschappelijke bekommernissen op het vlak van voedselveiligheid, milieu, dierenwelzijn, enz. is een evidente zaak. Landbouw heeft de afgelopen jaren echter bewezen over een groot aanpassingsvermogen te beschikken en is resoluut de weg van duurzame landbouw opgegaan. De significante vooruitgang op het vlak van de vermindering van de milieubelasting bewijst dit.

Er is veel vakmanschap, grote technische kennis en bekwaam ondernemerschap in land- en tuinbouw. Landbouwers mogen fier zijn op hun beroep. Hun beroepsfierheid kreeg door de kritiek vanuit bepaalde hoeken wel eens een deuk, maar ze mag best terugkeren. De overheid moet de herwaardering van het beroep van land- en tuinbouwer ondersteunen.

Dat doet de overheid best niet met nog maar eens nieuwe wetten. We hebben niet zozeer nood aan nieuwe regels, dan wel aan de respectvolle toepassing van de regels, wetende dat we met mensen te doen hebben en met bedrijven die ook afhankelijk zijn van elementen die ze niet altijd volledig in de hand hebben. Het vergroten van het maatschappelijk draagvlak kan maar voor zover de overheid bereid is opnieuw ten volle in gesprek te treden met de sector zelf. We moeten de landbouw opnieuw vertrouwen en verantwoordelijkheid geven om zelf oplossingen te vinden.

Mijn beleidsnota vertrekt van 4 toekomstgerichte sleutelbegrippen: kwaliteit, innovatie, samenwerking en verjonging.

Kwaliteit: omdat wij de troef maximaal moeten uitspelen van een land- en tuinbouw die kwaliteitsproducten voortbrengt. Vlaanderen beschikt over een beperkte ruimte. We kunnen eigenlijk alleen concurreren met kwaliteit. Kwaliteit van onze producten, maar ook kwaliteit van onze productieprocessen. De zoektocht naar kwaliteit is nooit ten einde.

Innovatie: omdat een sector die niet innoveert binnen de kortste keren stagneert en achteruitboert. En dat is in de sector van land- en tuinbouw evenzeer het geval. Samen met de sector zal ik zoeken naar mogelijkheden om nieuwe initiatieven te nemen en bestaande te valoriseren.

Samenwerking: omdat samenwerking, onder welke vorm ook, het antwoord is op vele uitdagingen waar de sector mee zal worden geconfronteerd in een meer concurrentiële omgeving.

Verjonging: omdat een sector die niet verjongt, wegwijnt. In de landbouwsector zijn jongeren een kleiner wordende groep. Ze hebben het dan ook niet makkelijk om hun stem te laten horen. Er zijn in de sector problemen die een specifieke jongerenaanpak vergen.

Een speciale maar afzonderlijke bevoegdheid is het visserijbeleid. Hoewel een beperkt aantal vissersvaartuigen en geconcentreerd in een beperkt gebied, is de sector, toelevering en verwerking inclusief, een belangrijk regionaal economisch gegeven. Vissers zijn bovendien onmisbare schakels bij het uitwerken van een duurzaam beleid voor de zee.

Het Europees visserijbeleid is in belangrijke mate kaderscheppend voor de Vlaamse visserijsector. Toch wil ik, vertrekkende van dezelfde 4 sleutelbegrippen als voor land- en tuinbouw, én in samenspraak met de sector, een beleid voeren dat de economische slagkracht van de cluster visserij moet verhogen.

Uitvoering geven aan een goed plattelandsbeleid wordt een grote uitdaging. Het is een gemeenschappelijke opdracht van de drie bestuursniveaus, middenveld en maatschappelijke organisaties en private partners om op een positieve manier in te spelen op de uitbreiding van de functies van het platteland. Het initiëren van een plattelandsbeleid veronderstelt met andere woorden geen dirigisme, maar meer en beter samenwerken met het oog op een duurzame ontwikkeling van de landelijke gebieden in Vlaanderen.

In laatste instantie wens ik te benadrukken dat de bijdrage van de landbouwsector aan de ontwikkeling van het platteland zeer waardevol is en bijgevolg ook de nodige appreciatie verdient. De landbouwer is niet alleen een ondernemer en een leverancier van kwaliteitsproducten. Hij is ook een belangrijke speler in het sociale gebeuren van zijn streek en de schepper van een mooi en open landschap.

YVES LETERME

*Minister-president van de Vlaamse regering
Vlaams minister van Landbouw, Zeevisserij en Plattelandsbeleid*

1 KENMERKEN VAN DE VLAAMSE LAND- EN TUINBOUW

1.1 Economisch belang van de land- en tuinbouw in de Vlaamse economie

De landbouw en visserij hebben een aandeel van 1,6% in de totale Vlaamse bruto toegevoegde waarde (2002). Ongeveer 2,1% van de actieve bevolking is tewerkgesteld in de landbouwsector. Met een uitvoer die de invoer overtreft, leveren de landbouw- en visserijproducten een duidelijke positieve bijdrage tot de handelsbalans. Het aandeel van de totale agrarische handel bedraagt in 2003 iets meer dan 9% van de Belgische uitvoerwaarde.

Een vergelijking van het economisch belang in de diverse lidstaten, leert dat qua tewerkstelling de Vlaamse landbouwsector duidelijk lager scoort dan het Europese gemiddelde, qua aandeel in het BBP (Bruto Binnenlands Product) het Europese gemiddelde benadert en dat België duidelijk het Europese gemiddelde overstijgt qua aandeel in de in- en uitvoer (tabel 1.1).

TABEL 1.1: AANDEEL (%) VAN DE LANDBOUW EN DE VOEDINGSWAREN IN DE NATIONALE ECONOMIE VAN DE EU-LIDSTATEN IN 2000

	Aandeel (%) in het BBP ⁽¹⁾	Aandeel (%) in de totale tewerkstelling	Aandeel (%) v/d agro-voedingswaren in de totale uitvoerwaarde	Aandeel (%) van agro-voedingswaren in de totale invoerwaarde
Vlaanderen	1,5	2,3	9,6 ⁽²⁾	8,8 ⁽²⁾
Denemarken (DK)	2,0	3,7	17,8	9,6
Duitsland (D)	0,9	2,6	4,8	7,6
Griekenland (GR)	6,8	17,0	22,9	11,5
Spanje (E)	3,7	6,9	13	7,6
Frankrijk (F)	2,3	4,2	10,7	7,2
Ierland (IRL)	2,6	7,9	10,4	6,8
Italië (I)	2,4	5,2	6,4	9,1
Luxemburg (L)	0,6	2,4	6,2	9,6
Nederland (NL)	2,2	3,3	16,8	10,1
Oostenrijk (A)	1,2	6,1	5,1	6,2
Portugal (P)	2,4	12,5	5,9	10,1
Finland (SF)	0,9	6,2	2,3	5,7
Zweden (S)	0,7	2,9	2,2	5,6
Verenigd Koninkrijk (GB)	0,7	1,5	5,3	7,8
EUR 15	1,7	4,3	6,2	5,7

(1) BBP = Bruto Binnenlands Product = bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen + productgebonden belastingen – productgebonden subsidies

(2) deze cijfers hebben betrekking op België

Bron: Eurostat

De agrarische sector wordt, zoals in alle lidstaten, steeds minder belangrijk als bron van tewerkstelling en toegevoegde waarde. Toch blijft de land- en tuinbouwsector de belangrijkste activiteit voor het platteland, want meer dan 46% van de Vlaamse oppervlakte wordt benut door de beroepsland- en tuinbouw. De primaire landbouw integreert zich steeds meer in het ruimere agro-voedingscomplex. De grenzen tussen de landbouwsector, de industriële en dienstensector vervagen. Daarom moet de rol en de economische betekenis van de landbouw bekeken worden vanuit een ketenbenadering (landbouw als schakel in het complex).

Deze integratie betekent eveneens dat externe actoren de dynamiek van de landbouwsector in belang-

rijke mate sturen. Kwalitatieve aspecten worden steeds belangrijker. De landbouw produceert niet alleen voedsel, maar levert ook goederen en diensten voor sectoren als toerisme, recreatie, landschapsbeheer en natuurbehoud. Steeds worden nieuwe eisen aan de sector gesteld onder andere in het kader van de volksgezondheid (ketenbewaking,...), het milieubehoud (biologische landbouw, milieuwetgeving,...) en het dierenwelzijn. Deze eisen zullen steeds meer hun stempel drukken op de toekomst van de landbouw.

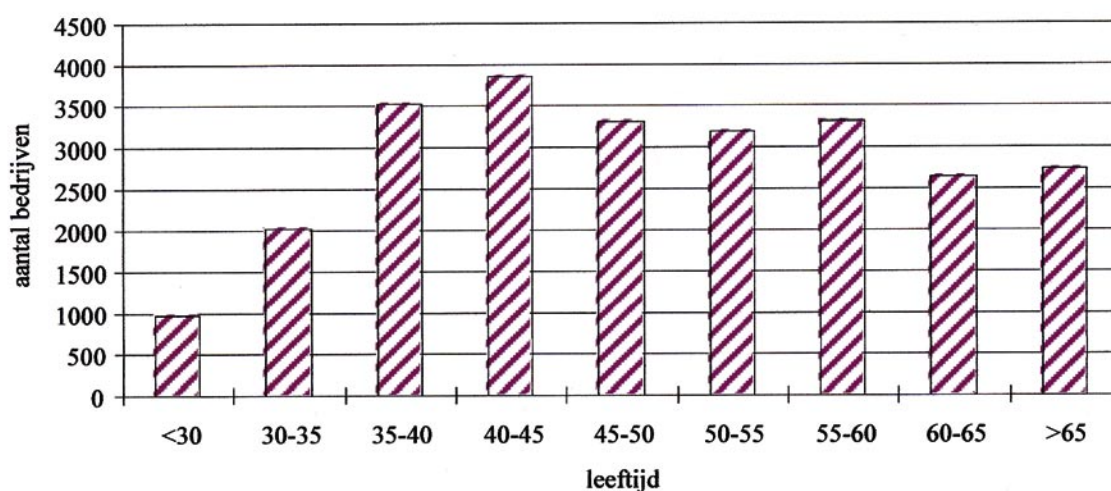
1.1.1 Productiefactoren

Arbeid

Ongeveer 70.700 personen zijn in 2003 tewerkgesteld in de Vlaamse land- en tuinbouwsector, waarvan 33,4% niet bestendig. Omgerekend naar voltijdse arbeidskrachten van 20 tot 65 jaar oud betekent dit 49.181 arbeidskrachten.

Ten opzichte van 1995 is het aantal volwaardige arbeidskrachten verminderd met bijna 15%. Ongeveer 49% van de landbouwberoepsbevolking is bedrijfsleider.

De gemiddelde leeftijd van de bestendige bedrijfsleiders bedraagt 50 jaar. Volgens de leeftijds piramide omvat de leeftijdscategorie van 40 tot 45 jaar het grootste aandeel bedrijven. Ongeveer 34% van de bedrijfsleiders is ouder dan 55 jaar (figuur 1.1).

FIGUUR 1.1: LEEFTIJDSPIRAMIDE VAN DE BESTENDIGE BEDRIJFSLEIDERS, 2003

Bron: NIS, CLE

Slechts 13,6% van alle bedrijfsleiders ouder dan 50 jaar heeft een vermoedelijke opvolger. Vooral bij kleinere bedrijven stelt de opvolging problemen (tabel 1.2).

TABEL 1.2: OPVOLGING BIJ DE BEDRIJVEN MET EEN BEDRIJFSLEIDER OUDER DAN 50 JAAR

	2000	2001	2002	2003
aantal bedrijven met bedrijfsleider > 50 jaar	21.975	20.224	19.750	18.878
opvolger: ja	14,8%	14,6%	14,1%	13,6%
opvolger: nee	57,8%	61,1%	62,8%	63,1%
opvolger: weet niet:	27,4%	24,2%	23,2%	23,4%

Bron: NIS, CLE

Qua landbouwopleiding is de verdeling van de bedrijfsleiders als volgt: enkel praktische ervaring (58%), basisopleiding landbouw (21%) en volledige landbouwopleiding aan universiteit of hoger instituut (21%). Van de starters die VLIF-steun (Vlaams Landbouwinvesteringsfonds) aangevraagd hebben, heeft de grootste groep een diploma van hoger secundair onderwijs landbouw (33,5%).

In tegenstelling tot de meeste andere sectoren behoudt de landbouw zijn uitgesproken familiale karakter, met 84% familiale arbeidskrachten.

Areaal

Op 15 mei 2003 bedraagt de netto betaalde landbouwoppervlakte 634.934 ha en deze wordt als volgt benut: voedergewassen: 55,8%, akkerbouw: 34,5%, tuinbouw: 8,2% en andere bestemmingen, zoals braak: 1,5% (tabel 1.3). Het grote areaal voederteelten en weiden illustreert het belang van de Vlaamse rundveehouderij: 54% van de bedrijven houdt runderen. Ten opzichte van 1995 is het aantal ha melkrijpe maïs, granen, groenten in open lucht en fruit gestegen, terwijl het areaal weiden, suikerbieten en aardappelen gedaald is. De toename bij de granen is vooral toe te schrijven aan de uitbreiding van de korrelmaïsteelt.

TABEL 1.3: BESTEMMING VAN DE BENUTTE LANDBOUWOPPERVLAKTE, 1995-2003

Teelten of teeltgroepen	1995		2002		2003	
	ha	%	ha	%	ha	%
Voedergewassen	361.633	58,4	355.900	56,0	354.356	55,8
waarvan: weiden	243.598	39,4	235.670	37,1	233.778	36,8
melkrijpe maïs	96.463	15,6	110.000	17,3	111.410	17,5
Akkerbouw	207.975	33,6	220.221	34,6	219.265	34,5
waarvan: granen (1)	123.507	20,0	132.338	20,8	133.812	21,1
suikerbieten	37.124	6,0	36.317	5,7	34.410	5,4
aardappelen	37.928	6,1	38.958	6,1	35.780	5,6
Tuinbouw	42.755	6,9	50.887	8,0	52.044	8,2
waarvan: groenten in open lucht	21.883	3,5	27.539	4,3	28.605	4,5
fruit	14.181	2,3	15.990	2,5	16.066	2,5
beschutte teelten	2.128	0,3	2.182	0,3	2.146	0,3
Andere aanwendungen	6.566	1,1	8.878	1,4	9.269	1,5
waarvan: braaklegging	3.927	0,6	8.827	1,4	9.226	1,5
Benutte landbouwoppervlakte	618.929	100	635.886	100	634.934	100

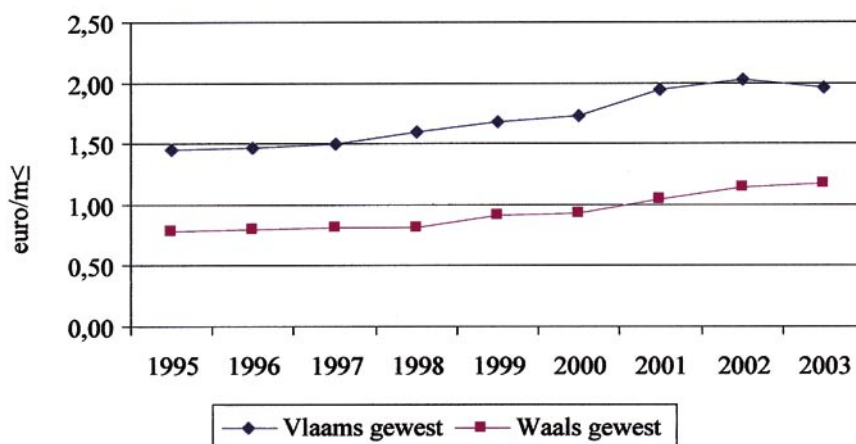
(1) met inbegrip van de in vochtige toestand geoogste korrelmaïs

Bron: NIS, CLE

Van deze netto betaalde landbouwoppervlakte wordt ongeveer 34% in eigendom uitgebaat. Dit aandeel blijft redelijk stabiel, maar vertoont toch een licht stijgende tendens.

Een nagenoeg stabiel landbouwareaal gekoppeld aan een dalende tewerkstelling in de landbouw, leidt tot een toenemende arbeidsproductiviteit. Momenteel bewerkt één volwaardige arbeidskracht gemiddeld 12,9 ha cultuurgrond, een stijging met 20% ten opzichte van 1995.

Dat in Vlaanderen de grond een schaarse productiefactor is, weerspiegelt zich in de grondprijzen. Deze zijn gevoelig gestegen (figuur 1.2).

FIGUUR 1.2: EVOLUTIE VAN DE PRIJZEN (EURO/M²) VAN TEELTGRONDEN EN WEIDEN IN VLAANDEREN EN WALLONIË, 1995-2003

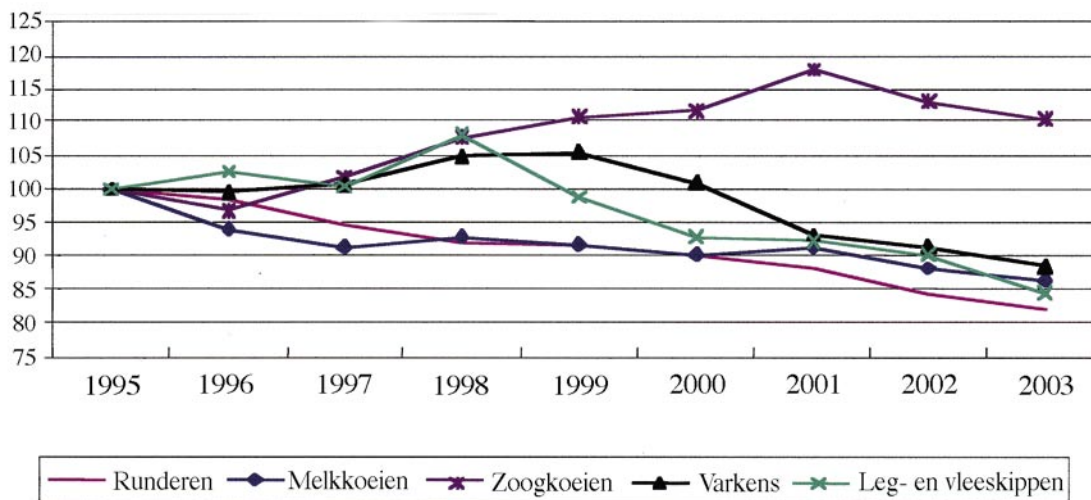
Bron: NIS, CLE

Veestapel

In figuur 1.3 wordt de evolutie weergegeven van het aantal dieren per soort. Hieruit blijkt dat de voorbije jaren het aantal runderen sterk gedaald is. Tegelijk treedt er een duidelijke verschuiving op van de melkproductie naar de vleesproductie. Door het instellen van de melkquota en een stijging van de melkgifte per koe enerzijds en het premiestelsel voor zoogkoeien anderzijds, is het aantal melkkoeien aanzienlijk gedaald terwijl het aantal zoogkoeien sterk gestegen is.

Wat de intensieve veehouderij betreft, is de varkensstapel na een uitbreiding tot 1999 de laatste jaren gevoelig gedaald. Ten opzichte van 2001 is ook de pluimveestapel ingekrompen.

Aantal dieren op 15 mei 2003 (1.000 stuks)			
runderen:	1.406	varkens:	6.188
melkkoeien:	329	vleeskippen:	15.132
zoogkoeien:	201	legkippen:	8.708

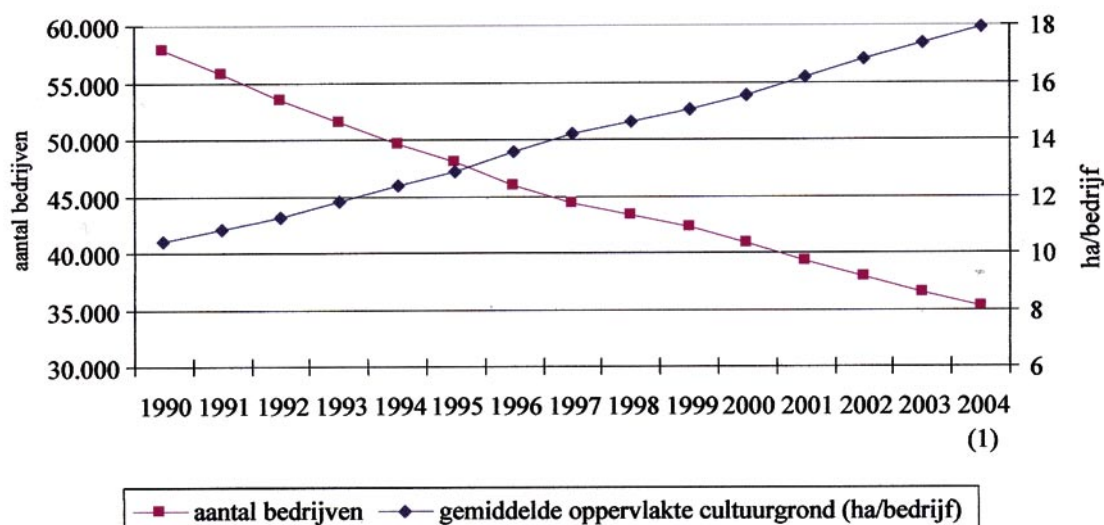

FIGUUR 1.3: EVOLUTIE VAN DE VEESTAPEL, 1995=100, 1995-2003

Bron: NIS, CLE

1.1.2 Productie-eenheden

Het aantal landbouwbedrijven is ten opzichte van 1995 teruggelopen met ongeveer 24% tot 36.577 eenheden in 2003. Ook voor 2004 noteert men een verdere daling (35.505 bedrijven) (figuur 1.4).

FIGUUR 1.4: EVOLUTIE VAN HET AANTAL BEDRIJVEN EN DE GEMIDDELDE OPPERVLAKTE (HA) PER BEDRIJF 1990-2004

(1) voorlopig

Bron: NIS

Ongeveer 6% van de land- en tuinbouwbedrijven in Vlaanderen heeft een vennootschap met rechtspersoonlijkheid als juridisch statuut van het bedrijf, terwijl ruim 93% een natuurlijk persoon als bedrijfsvoofd heeft.

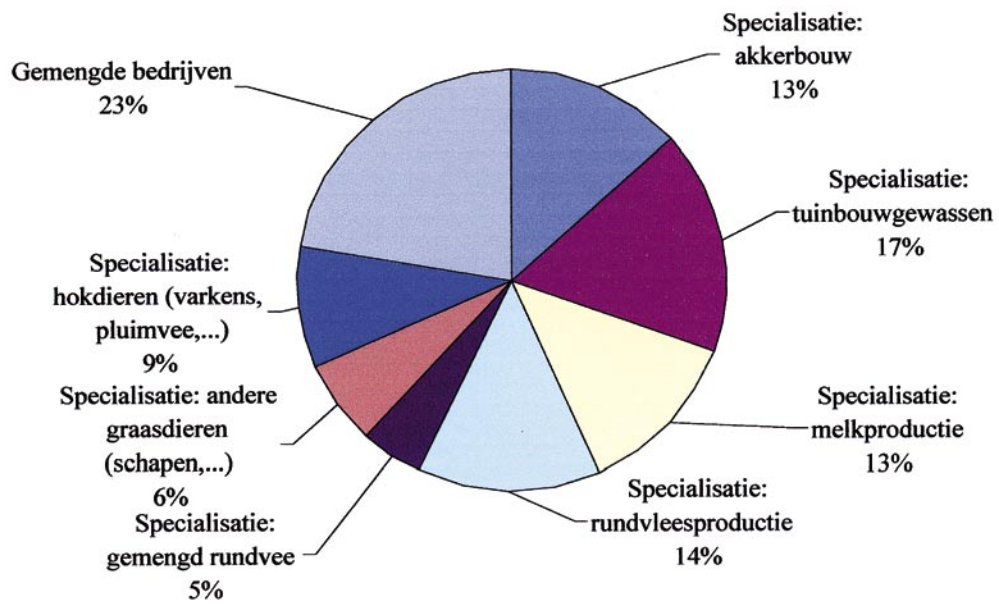
Bovendien werken een aantal land- en tuinbouwbedrijven in samenwerkingsverbanden met het oog op o.a. een versterkte onderhandelingspositie ten opzichte van de distributie en het goedkoper aankopen en gebruiken van grondstoffen en machines. Ongeveer 60% van de erkende landbouwcoöperatieven ligt in Wallonië (tabel 1.4). In Vlaanderen gaat het hoofdzakelijk om melk- en tuinbouwcoöperatieven, in Wallonië om graancoöperatieven.

TABEL 1.4 : EVOLUTIE VAN HET AANTAL LANDBOUWCOÖPERATIEVEN IN BELGIË

1990	1991	1993	1995	1999	2000	2001
126	142	143	188	301	318	337

Bron: J. Defourny, "De coöperaties in België: een beweging met toekomst?"

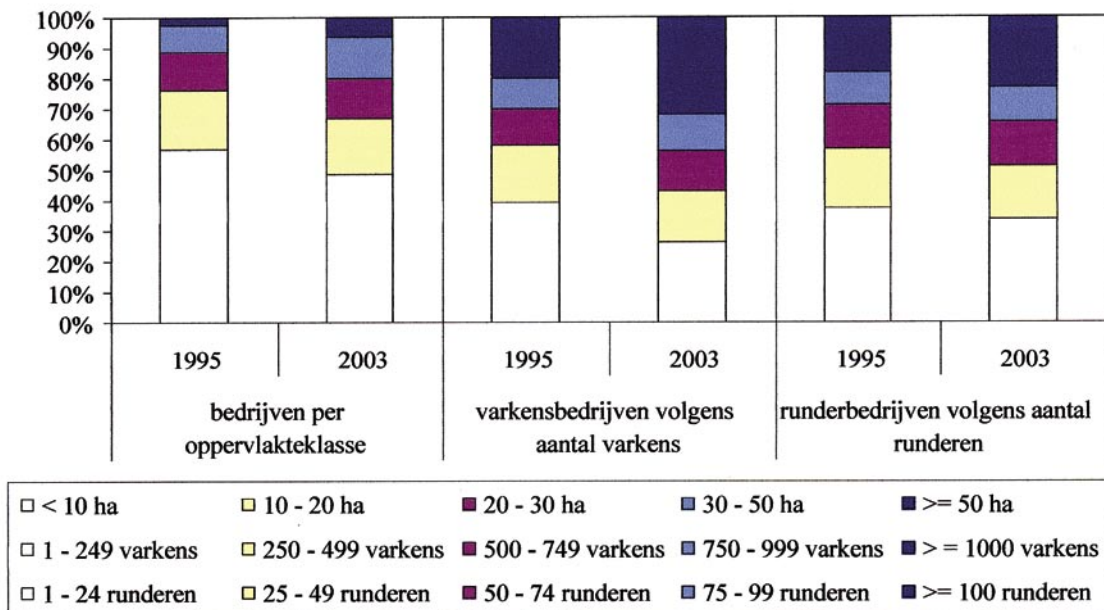
Bijna 77% van de bedrijven zijn gespecialiseerd (= in hoofdzaak één enkele productierichting), met de rundveehouderij als veruit de belangrijkste specialisatie (32%), gevolgd door de tuinbouw en de akkerbouw (figuur 1.5).

FIGUUR 1.5: INDELING VAN DE BEDRIJVEN PER PRODUCTIERICHTING, 2002 (RAMING)

Bron: NIS, CLE

In de loop der jaren is er een voortdurende schaalvergroting opgetreden. Het aantal dieren en de bewerkte oppervlakte per bedrijf zijn gevoelig gestegen (figuur 1.6).

FIGUUR 1.6: EVOLUTIE VAN DE BEDRIJVEN VOLGENS BEDRIJFSGROOTTE (OPPERVLAKTE EN AANTAL DIEREN), 1995-2003

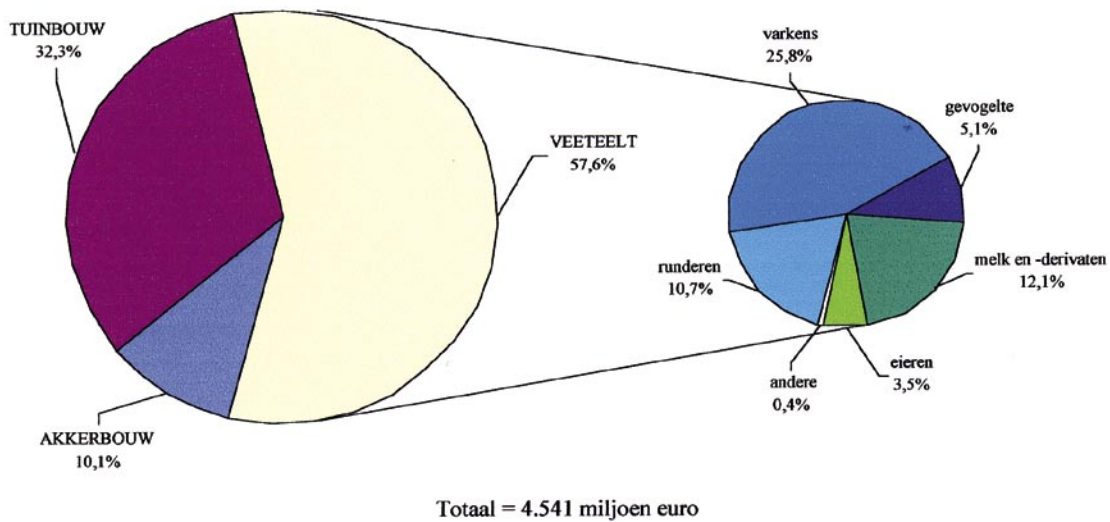
Bron: NIS, CLE

In vergelijking met de andere lidstaten situeert het areaal per bedrijf zich net onder het Europees niveau, maar is het aantal dieren per bedrijf duidelijk groter. De sterke ontwikkeling van de tuinbouw en de intensieve veehouderij zijn hier zeker niet vreemd aan.

1.2 Economische waarde van de Vlaamse landbouwsector

1.2.1 Eindproductie van de verschillende sectoren

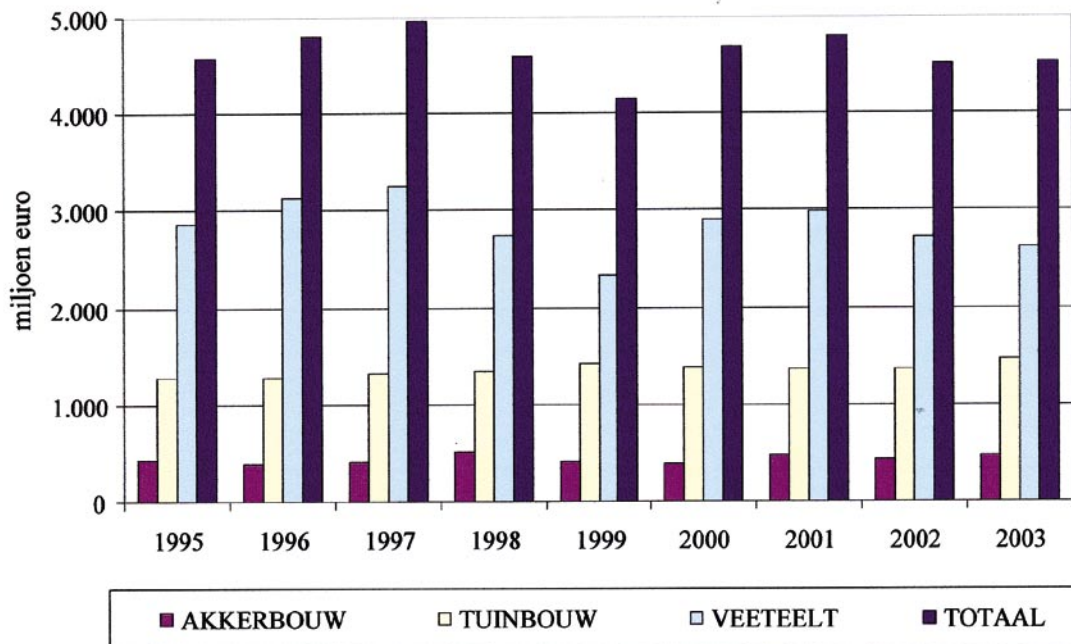
De land- en tuinbouwsector realiseerde in 2003 een omzet van 4.541 miljoen euro (voorlopig cijfer). Veruit het grootste deel is voor rekening van de veeteeltproducten, gevolgd door de tuinbouw- en akkerbouwproducten (figuur 1.7).

FIGUUR 1.7: VERDELING VAN DE TOTALE EINDPRODUCTIEWAARDE VOLGENS SECTOR, 2003

Bron: CLE

Vergeleken met 2002 is de globale productiewaarde in 2003 nagenoeg stabiel gebleven (+0,7%). De daling bij de veeteeltsector (-3,8%) werd gecompenseerd door de stijging in de tuinbouw- en akkerbouwsector (respectievelijk +7,1% en +9,6%) (figuur 1.8).

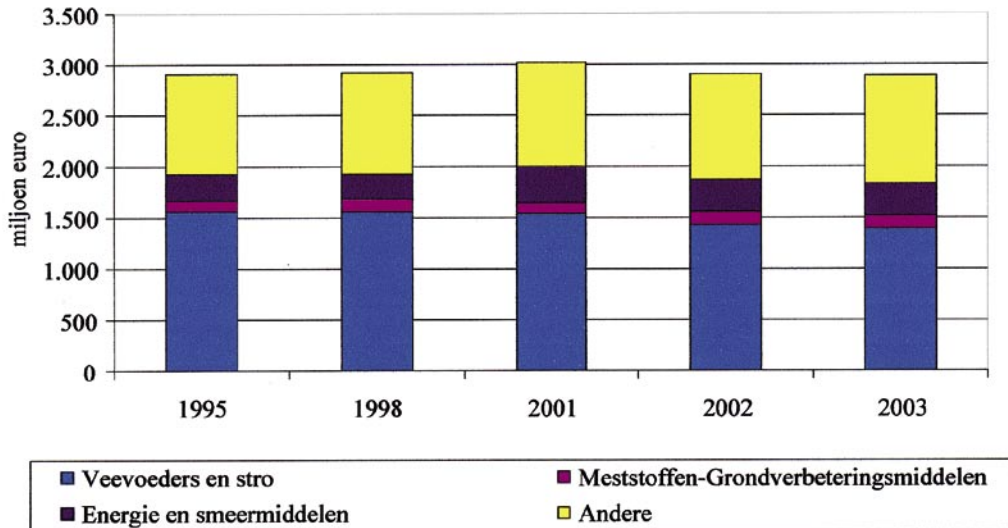
FIGUUR 1.8: EVOLUTIE EINDPRODUCTIEWAARDE VOLGENS SECTOR, 1995-2003

Bron: CLE

1.2.2 Intermediair verbruik

Het intermediair verbruik van de landbouw vertegenwoordigt de waarde van alle, buiten de landbouw aangekochte en totaal verbruikte goederen en diensten die bijdragen aan de landbouwproductie van het beschouwde jaar. De waarde van het intermediair verbruik wordt voor 2003 geraamd op 2.892 miljoen euro, wat neerkomt op een daling met 0,7%. De belangrijkste kostenposten zijn de veevoerders, energie en meststoffen (figuur 1.9).

Ten opzichte van 2002 is vooral de waarde van het verbruik van veevoerders teruggelopen.

FIGUUR 1.9: EVOLUTIE VAN HET INTERMEDIAIR VERBRUIK, 1995-2003

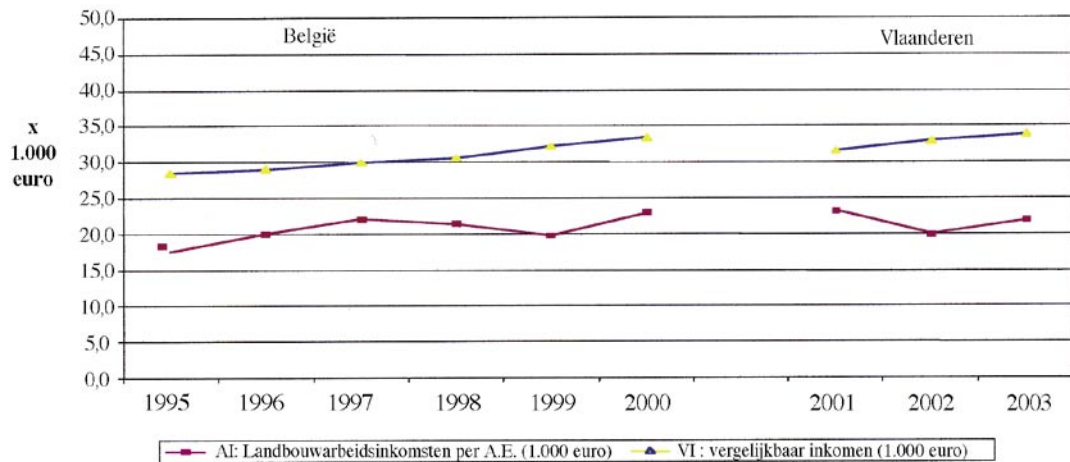
Bron: CLE

1.2.3 Inkomen

Uit de respectievelijke evoluties van de eindproductiewaarde en van het intermediair verbruik volgt dat de bruto toegevoegde waarde tegen marktprijzen in 2003 1.649 miljoen euro bedraagt. Dit is 3,4% meer vergeleken met 2002. Na verrekening van de afschrijvingen, de uitgekeerde subsidies en de betaalde taksen bedraagt de netto toegevoegde waarde tegen factorkosten 1.433 miljoen euro (+ 5,1% ten opzichte van 2002).

Het globale arbeidsinkomen neemt toe met 7,3%. In 2003 bedraagt de waarde van de post 'subsidies verminderd met taksen' ongeveer 19% van het globale arbeidsinkomen.

Zoals de voorgaande jaren daalde het aantal volwaardige arbeidskrachten. Voor 2003 wordt het gemiddeld inkomen per voltijds tewerkgestelde arbeidskracht geraamd op 21.984 euro, wat 10,2% hoger is dan in 2002. Het inkomen per volledig tewerkgestelde arbeidskracht in de land- en tuinbouwsector in 2003 bedraagt 65% van het vergelijkbare inkomen in Vlaanderen, wat een verbetering betekent t.o.v. 2002 (figuur 1.10).

FIGUUR 1.10: EVOLUTIE VAN HET ARBEIDSINKOMEN PER ARBEIDSEENHEID IN DE LANDBOUW EN HET VERGELIJKBAAR INKOMEN, 1995-2003

Bron: CLE

1.3 Agro-voedingsbedrijven

Vlaanderen telt 4.184 voedingsbedrijven (bakkerijen, brouwerijen, conservenindustrie,...). De voedingsindustrie vormt momenteel de belangrijkste industriële sector in Vlaanderen op het vlak van de tewerkstelling met 62.000 werknemers. Het aandeel van de voedingsindustrie in de totale werkgelegenheid van de verwerkende industrie bedroeg 14,5% in 2002. Hiervan zijn 80% KMO's met minder dan 10 werknemers, 95% telt minder dan 50 werknemers. Hoewel slechts 3% van de bedrijven meer dan 100 personeelsleden hebben, zorgen zij wel voor 46% van de werkgelegenheid in de sector (zie tabel 1.5).

TABEL 1.5 : OVERZICHT VAN DE OMVANG VAN DE ONDERNEMINGEN IN DE VOEDINGSSECTOR IN VLAANDEREN (2001)

	Aantal ondernemingen		Aantal werknemers	
	Aantal	Procent	Aantal	Procent
< 10 pers.	3.251	77,70%	10.735	17,30%
10 - 49 pers.	687	16,40%	14.170	22,80%
50 - 99 pers.	122	2,90%	8.605	13,90%
≥ 100 pers.	124	3,00%	28.529	46,00%
Totaal	4.184	100,00%	62.039	100,00%

Bron: Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, 2003

Landbouwbedrijven dekken zich traditioneel in tegen afnamerisico's door middel van contracten met agro-voedingsbedrijven. Vooral in de aardappelsector, de groentesector en de intensieve veehouderij is het gebruik van contracten zeer voorkomend. Het aandeel van de contractproductie in de aardappelteelt bedraagt ongeveer 30%. Van de totale groenteproductie gaat in Vlaanderen 65% naar 16 diepvries- en conservenbedrijven. Deze ondernemingen verwerken samen groenten afkomstig van ongeveer 35.000 ha uit België waarvan 17.000 hectare in West-Vlaanderen. De belangrijkste teelten in oppervlakte zijn erwten (18.000 ha), bonen (10.000 ha), wortelen (4.500 ha), spinazie (4.000 ha), bloemkool (3.500 ha), spruitkool (2.500 ha) en prei (600 ha).

In de kalversector en in de pluimveesector gebeurt tegenwoordig meer dan 90 procent van de productie via deze commerciële afspraken. In de varkenssector wordt ongeveer de helft van de vleesvarkens via contracten geteeld. In de intensieve veehouderij worden de contracten gesloten met veevoederfabrikanten, terwijl dit in de andere sectoren met de verwerkende nijverheid of de tussenhandel is.

1.4 Buitenlandse handel van landbouwproducten

Globaal gezien, maar vooral wat dierlijke producten betreft, wordt door België meer uitgevoerd dan ingevoerd (tabel 1.6). De laatste jaren echter neemt het positieve saldo gevoelig af.

De voornaamste handelspartners van België voor agrarische producten zijn Frankrijk, Nederland en Duitsland.

Op wereldniveau is België met een uitvoer van 21,48 miljard euro de zesde grootste uitvoerder van landbouwproducten op wereldvlak (WHO). Enkel de Verenigde Staten, Nederland, Frankrijk, Duitsland en Canada gaan België vooraf. Op het vlak van import staat België op een negende plaats in de wereldranglijst.

TABEL 1.6: BUITENLANDSE AGRARISCHE HANDEL VAN BELGIË IN 2003, IN MILJOEN EURO

Buitenlandse handel (België), in miljoen euro	Invoer	Uitvoer	Saldo
Akkerbouwproducten	7.203,89	7.503,95	300,06
Dierlijke producten	4.084,05	5.380,40	1.296,35
Tuinbouwproducten	4.269,74	4.649,53	379,79
Andere producten (veevoeders, vis, dranken,...)	3.718,91	2.678,38	-1.040,53
Totaal plantaardige en dierlijke producten	19.276,60	20.212,26	935,66
Agro-industriële producten (1)	964,82	1.269,56	304,74
Totale agrarische buitenlandse handel	20.241,42	21.481,82	1.240,40
% Agrarische handel ten opzichte van algemeen totaal Belgische handel	9,75%	9,52%	6,91%

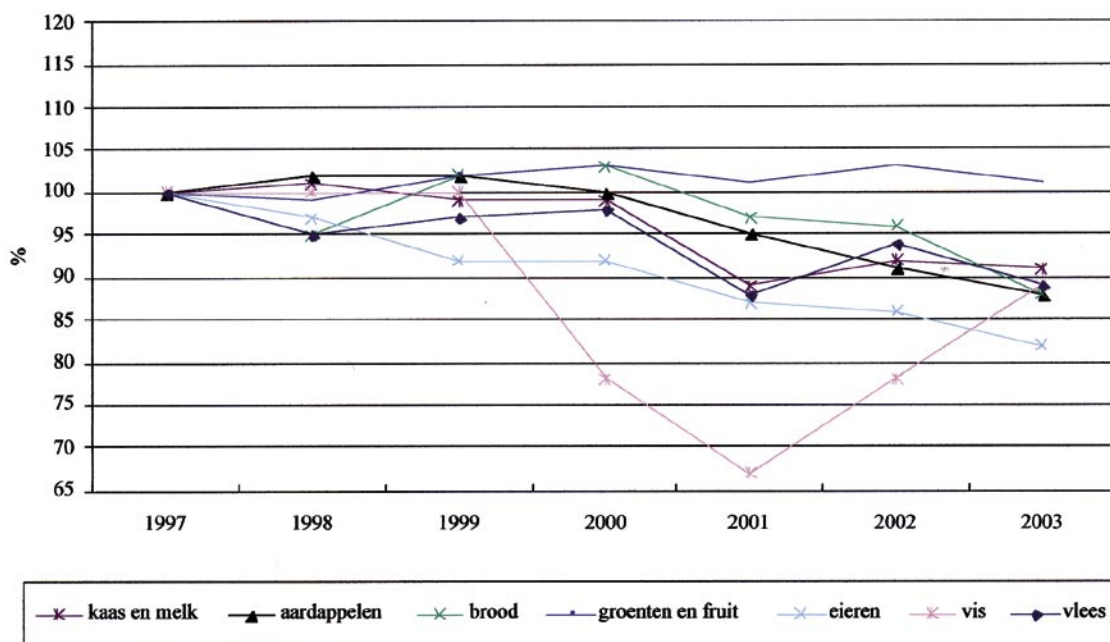
(1) Agro-industriële producten = meststoffen, bestrijdingsmiddelen en landbouwmaterieel

Bron: Nationale Bank van België (NBB), Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM)

1.5 Verbruik van agro-voedingsproducten in Vlaanderen

T.o.v. 2002 zijn de voornaamste evoluties bij het thuisverbruik (aankoop per capita): een daling bij vlees, eieren en brood en een stijging bij vis (figuur 1.11).

FIGUUR 1.11: EVOLUTIE VAN HET THUISVERBRUIK VAN VERSE AGRO-VOEDINGSPRODUCTEN (IN INDEX TEN OPZICHT VAN 1997)

Bron: VLAM; GfK Panelservices Benelux

2 VIER SLEUTELBEGRIPPEN OM EEN NIEUWE IMPULS TE GEVEN AAN DE LAND- EN TUINBOUW IN VLAANDEREN

De Vlaamse land- en tuinbouw dient zich meer dan ooit als een economisch sterke sector te profileren. Indien zij haar concurrentiepositie in een EU met 25 wil behouden of beter nog wil versterken, zal zij zich hierop moeten voorbereiden.

Vanuit het beleid worden volgende vier sleutelbegrippen aangereikt om dit doel te realiseren: Kwaliteit, Innovatie, Samenwerking en Verjonging.

Deze sleutelbegrippen zullen de volgende vijf jaar de kapstok vormen van een beleid dat erop gericht is om de landbouwsector zo dynamisch en concurrentieel mogelijk te maken; waarbij hij zich voorbereidt op alle komende uitdagingen en zich kan wapenen tegen mogelijke bedreigingen.

2.1 Kwaliteit

- Vlaamse kwaliteit krijgt extra kansen
- Financiële aanmoediging van deelname aan algemene en specifieke kwaliteitssystemen
- Het kwaliteitsbeleid schrijft zich in in het streven naar administratieve vereenvoudiging
- Extra communicatie-inspanningen voor een beter begrip tussen landbouwer en consument over kwaliteit

17

2.1.1 Kansen geven aan Vlaamse kwaliteit

Vanaf de tweede wereldoorlog tot begin de jaren negentig is het produceren van voldoende voedsel tegen aanvaardbare prijzen de eerste bekommernis geweest. Productiviteit, kwantiteit en kostenbeheersing waren hierbij sleutelbegrippen. De laatste decennia kiest de samenleving voor een voeding die niet alleen gezond, voedzaam en smakelijk is, maar die ook volgens milieu- en diervriendelijke methoden geproduceerd is. Daardoor is in de afgelopen jaren het kwaliteitsverhaal verbreed van de kwaliteit van het product zelf, naar de productieomstandigheden waaronder het is geproduceerd. Het Europees landbouwbeleid ondersteunt deze trend.

Door de uitbreiding van de Europese Unie en een steeds grotere liberalisering van de wereldmarkt, krijgt Vlaanderen het in de nabije toekomst moeilijk om te concurreren op de markt van de standaard-landbouwproducten. Door het dichtbevolkte karakter van Vlaanderen zijn de grondprijzen te hoog om te kunnen optornen tegen de bulkproducten op de wereldmarkt. Daarnaast biedt dit verstedelijkte gebied een ideale koopkrachtige afzetmarkt die bereid is te betalen voor kwaliteit. Het uitgebreide wegennet garandeert een vlotte distributie, zodat markten over gans Europa binnen handbereik zijn. De Vlaamse land- en tuinbouw moet zich toeleggen op kwaliteitsproducten en daarbij het accent leggen op het Vlaamse karakter. De Vlaamse overheid zal alle kansen op dat vlak stimuleren.

Door snel op deze evoluties te anticiperen, zijn onze Vlaamse landbouwbedrijven reeds geëvolueerd naar leveranciers van kwalitatief hoogstaande producten, gebruik makend van de beste technologieën en met respect voor de maatschappelijke vragen. De Vlaamse land- en tuinbouwers zijn steeds ondernemers geweest die met de nodige beroepsnastreven naar de beste producten. Het is net die professionele en flexibele aanpak in de bedrijfsvoering die aan de landbouw in Vlaanderen een goede kans geeft om economisch rendabel te blijven. De sector zal kunnen rekenen op de steun van de overheid om hem door de uitdagingen van de komende jaren te loodsen.

2.1.2 Algemene kwaliteitsregelingen

Kwaliteit: voldoen aan normen

De Europese Commissie geeft de mogelijkheid om steun te verlenen aan landbouwers die versneld voldoen aan stringente Europese wetgeving op vlak van voedselveiligheid, dierenwelzijn en milieu. Vlaanderen is van plan om hierop in te gaan. Zo zijn vanaf 1 januari 2005 alle landbouwers verplicht deel te nemen aan het systeem van autocontrole, zoals vastgelegd door de federale overheid. In het kader van het Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling (PDPO) wordt een steunmaatregel uitgewerkt voor alle land- en tuinbouwbedrijfsleiders die zich ertoe verbinden gedurende vijf jaar de land- of tuinbouwproductie op het bedrijf uit te voeren in overeenstemming met deze regelgeving.

In het kader van de cross compliance verplichtingen (Mid Term Reform) zal er nagegaan worden of er andere normen voor de steunmaatregel in aanmerking komen.

Kwaliteit binnen GMO groenten en fruit

Voor de groente- en fruitsector zullen de mogelijkheden die geboden worden via de Gemeenschappelijke Marktordening (GMO) onderzocht worden. Met de GMO wil de Europese Gemeenschap via telersverenigingen en met operationele programma's komen tot een centralisatie van het aanbod van groenten en fruit en een betere afstemming op de vraag van deze producten. Deze programma's hebben niet alleen betrekking op acties die de verkoop bevorderen, de productiemethodes milieuvriendelijker maken, de productiekosten drukken en de prijzen reguleren, maar ook op acties die de kwaliteit bevorderen.

Bij deze programma's komt de Europese Gemeenschap financieel tussen als aanvulling op een sectoriële inbreng. Dank zij deze steun horen de Vlaamse telersverenigingen technologisch en markttechnisch bij de Europese top.

In overleg met de betrokken sectoren zal bepaald worden welk soort kosten op het niveau van het individuele bedrijf toegelaten kunnen worden binnen de GMO. Daardoor kunnen bijkomende impulsen gegeven worden om een kwaliteitsproductie van hoog niveau voort te brengen.

2.1.3 Specifieke kwaliteitsregelingen

Naast de algemene kwaliteitssystemen, zullen voor verschillende sectoren ook meer specifieke kwaliteitsregelingen uitgewerkt worden. Deze systemen lenen zich beter voor sectoren waar het karakter van de Vlaamse productie voldoende uitgesproken is om zich te onderscheiden van de producten van de concurrentie. Kwaliteitssystemen zorgen voor een diversificatie binnen de markt. Dit impliceert dat het bij deze systemen niet de bedoeling is 100% van de markt te bestrijken. Uiteraard gaan dergelijke lastenboeken ook heel wat verder dan wat wettelijk verplicht is op nationaal en Europees vlak. Dit vraagt een grotere inspanning van de landbouwer, niet alleen op vlak van kennis en bedrijfsvoering, maar ook financieel.

Vermits deze regelingen verder gaan dan wat globaal de norm is, worden de landbouwers die aan deze systemen deelnemen in eerste instantie niet volledig voor hun inspanningen gecompenseerd door de markt. Binnen het kader van het PDPO zal de overheid bepaalde kwaliteitssystemen erkennen en op termijn een subsidie voorzien voor de landbouwers die beslissen mee te stappen in een erkend systeem. Er zal een differentiatie gemaakt worden binnen deze voedselkwaliteitsregelingen op basis van inhoudelijke criteria (voedselveiligheid, dierenwelzijn, milieuaspecten...), criteria met betrekking tot de kwaliteit van de controles (traceerbaarheid, accreditatie, transparantie...) en criteria met betrekking tot de marktkansen (aandeel, imago, samenwerkingsmogelijkheden...). Daarbij wordt het principe gehanteerd dat hoe hoger en scherper een kwaliteitssysteem zich opstelt ten opzichte van de geldende norm, hoe groter de tijdelijke steun is aan de deelnemer aan dit systeem.

Ook zal de mogelijkheid gegeven worden om in te stappen in Europese kwaliteitsregelingen i.v.m. oorsprong en specificiteit. Tot op vandaag werd van deze mogelijkheid nagenoeg geen gebruik gemaakt. Getracht zal worden ook hier een stimulerend beleid te voeren.

2.1.4 Kwaliteitsregelingen: instrumenten tot vereenvoudiging

Momenteel worden landbouwbedrijven op verschillende aspecten van hun bedrijfsvoering gecontroleerd door overheden van verschillende bestuursniveaus en afdelingen. Bedrijven die daarnaast ook nog eens produceren onder een kwaliteitslabel, worden eveneens gecontroleerd op de manier waarop ze het bijhorende lastenboek naleven waarin heel wat van die horizontale regelgeving vervat is.

Dubbele controles moeten hier vermeden worden.

In het kader van het PDPO zal onderzocht worden of bepaalde overheidsmaatregelen die controle vereisen op vlak van product en productiewijze, geïntegreerd kunnen worden binnen kwaliteitsmaatregelen. Dit zou niet alleen een besparing voor de overheid kunnen betekenen, maar ook een administratieve vereenvoudiging voor de producent.

2.1.5 Een beter begrip tussen landbouwer en consument

Het feit dat deze voedselkwaliteitsregelingen door de overheid erkend worden, geeft de consument een ijzersterke garantie dat zijn voedsel - op Vlaamse bodem geproduceerd - hem de hoogst mogelijke kwaliteit biedt. Dat zou moeten bijdragen tot het herstellen van het vertrouwen van de consument

Wanneer de consument het vroeger al eens moeilijk had met kwaliteitslabels, dan was dat voornamelijk te wijten aan de wildgroei van labels waarmee hij het laatste decennium geconfronteerd werd. Het feit dat naast sectorinitiatieven, al dan niet in samenwerking met VLAM, ook verschillende sectoren en individuele bedrijven met eigen labels op de markt gekomen zijn, niet bijgedragen tot een betere doorzichtigheid. Door het erkennen van labels binnen het Vlaams kwaliteitsbeleid zal het accent gelegd worden op kwaliteitslabels met een eenvoudiger, maar ook duidelijker te communiceren inhoud die meteen ook meer rechtszekerheid biedt aan de landbouwers.

De landbouwer die de toelating krijgt om te produceren onder een erkend systeem, toont de buitenwereld dat zijn landbouwbedrijf gerund wordt door een agrarisch ondernemer die de strengst geldende normen hanteert. De kennis, expertise en opvolging die daarvoor nodig zijn dragen bij tot het prestige die met zijn beroep gepaard gaat. Deze beroepsfierheid moet afstralen op het product en moet dus ook in die zin gecommuniceerd worden. Uiteraard houdt dit in dat de Vlaamse landbouwproducten ook duurder zullen zijn dan de grijze producten uit de wereldmarkt.

Er zal steeds een publiek zijn voor de goedkoopste producten, maar er is ook een belangrijk aandeel van de bevolking dat een grote bezorgdheid toont voor de kwaliteit van zijn voedsel en bereid is daarvoor ook te betalen. Deze kwaliteit koppelen aan "Vlaanderen" ligt iets moeilijker. De Vlaamse consument is niet chauvinistisch genoeg om in een automatische reflex op grote schaal te kiezen voor de Vlaamse producten, ook al staan die synoniem voor de beste kwaliteit.

Wil Vlaanderen zich profileren op de kwaliteitsmarkt, dan moet ook de vraag naar deze producten gestimuleerd worden. Twee aspecten zijn hierbij bepalend en zowel de sectoren als de overheid spelen een rol in het stimuleren van de vraag naar kwaliteitsproducten van eigen bodem. In de eerste plaats moet bij de vermarkting het accent gelegd worden op die extra-kwaliteit. Labels en etiketten moeten het voor de

consument duidelijk maken waarom hij voor dit product meer betaalt dan voor een ordinair product. Er moet vanuit de overheid een ondersteunende communicatie gevoerd worden die de consument wijst op de meerwaarde van producten die onder bepaalde labels geproduceerd zijn.

Een tweede belangrijk feit is dat de Vlaamse landbouwer moet produceren wat de markt vraagt en sneller moet kunnen inspelen op tendensen. Onderzoek naar nieuwe producten, methoden en technologieën zal gestimuleerd worden.

Het creëren van een grotere belangstelling voor kwaliteitsvolle voeding gaat gepaard met het stimuleren van het belang van gezonde voeding. Dit vraagt een mentaliteitswijziging op lange termijn die evenwel door de Vlaamse overheid kan geïnitieerd en gestimuleerd worden, en die al begint van op de schoolbanken. Kwaliteitsbeleid en het belang van een gezonde voeding moeten aan bod komen in een ruimer landbouwenducatief onderwijspakket.

2.1.6 Voedselveiligheid en kwaliteit ook voor ingevoerde producten

Wanneer in Vlaanderen hoge eisen gesteld worden aan de manier waarop onze voedingsproducten tot stand komen, dan moet men dezelfde eisen hanteren voor de ingevoerde producten. Wat het handelsverkeer betreft (handel tussen de verschillende lidstaten) mag men er van uit gaan dat alle Europese lidstaten gebonden zijn door dezelfde richtlijnen wat betreft kwaliteitsnormen en de controle erop. Het naleven van deze controle door de diverse landen is immers ook onderwerp van toezicht door de Europese Commissie.

Voor de ingevoerde producten geldt dat het FAVV de producten aan de Belgische grenzen controleert of dat ze reeds op een gelijkaardige manier gecontroleerd zijn in een andere lidstaat. Deze controle wordt streng opgevolgd door de Europese Commissie.

Om bepaalde onduidelijkheden ter zake weg te nemen zal een betere communicatie van de beschreven controleacties en een meer directe feedback van de resultaten van deze controles naar de Vlaamse consumenten en landbouwers worden georganiseerd. Er zal onderzocht worden hoe een nauwere samenwerking op dit vlak tussen het Federale en Vlaamse niveau kan georganiseerd worden.

2.2 Innovatie

- Innovatie is de motor voor de verdere ontwikkeling van de Vlaamse land- en tuinbouwsector
- De overheid optimaliseert de kennisdoorstroming in land- en tuinbouw
- De creatie van een Fonds voor land- en tuinbouw biedt extra mogelijkheden voor innovatieve projecten
- De Vlaamse overheid verkent nieuwe marktmogelijkheden, vooral op het vlak van alternatieve energie en alternatieve toepassingen voor landbouwgewassen
- De Vlaamse overheid springt oordeelkundig om met hoogtechnologische uitdagingen zoals biotechnologie

Momenteel vindt een transformatie plaats van een industriële economie naar een kennis- en netwerkeconomie. Ook in de landbouw en de agro-voedingssector maakt het landbouwproduct op zich, niet langer de dienst uit. Het bedenken van nieuwe producten, nieuwe marketingvormen en logistieke concepten is

aan de orde van de dag. De Vlaamse land- en tuinbouw en de agro-voedingssector staan voor belangrijke uitdagingen om hierin verder te gaan. De overheid is zich daarvan bewust en maakt actief werk van deze innovatie.

In de toekomst zal er een heel divers palet van land- en tuinbedrijven bestaan. De nieuwe Europese landbouwpolitiek werkt deze diversiteit in de hand. Hoogtechnologische bedrijven, gericht op de wereldmarkt, die inspikken op de recentste ontwikkelingen inzake biotechnologie en productietechnieken, zullen actief zijn naast bedrijven die zich eerder ontwikkelen binnen de Europese marktordening, naast biobedrijven en naast bedrijven die via diversificatie inspelen op uiteenlopende vragen van de Vlaamse thuismarkt. Ze zullen naast en met elkaar een nieuwe toekomst uitbouwen.

Voor de individuele bedrijfsleider wordt het er niet eenvoudiger op. Hij of zij zoekt met vallen en opstaan zijn weg binnen de snel wijzigende markt- en omgevingsomstandigheden. De landbouwer dient zijn technische kennis constant te verfijnen en up-to-date te houden, en in staat zijn de bedrijfscijfers te analyseren, een goede band te smeden met leveranciers, afnemers of klanten. Hij moet alert zijn voor nieuwe marktkansen en maatschappelijke uitdagingen en weten om te gaan met personeel. Kortom de landbouwer zal meer dan ooit alle kwaliteiten moeten bezitten die men van een goede KMO-manager verwacht. Daar bovenop moet hij bereid zijn om letterlijk de handen uit de mouwen te steken en kunnen leven en werken met de grillen van de natuur.

2.2.1 Kennisdoorstroming

Om innovatie op land- en tuinbouwbedrijven te stimuleren is een goede doorstroming van kennis en informatie tussen onderzoek en praktijk nodig. Samenwerking tussen wetenschappelijke instituten, proefcentra en instellingen en organisaties die demonstratieprojecten opzetten is daarvoor nodig.

In het onderzoekslandschap wordt het veranderingstraject tot oprichting van het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) verder gezet. Op korte termijn wordt de aansturing van het beleidsgericht en praktijkgericht landbouwonderzoek versterkt. Hiervoor wordt de dialoog en de samenwerking tussen het landbouwbeleid en het landbouwonderzoek uitgediept. Hiertoe wordt een Forum voor landbouwonderzoek opgezet. In het Forum zullen alle partners van het landbouwonderzoek en de sector worden vertegenwoordigd, met de bedoeling beter samen te werken. Dit alles gebeurt in samenwerking met het beleidsdomein wetenschap en innovatie. Een goed op elkaar afgestemd landbouwonderzoek zorgt uiteindelijk voor een competitievere landbouw.

De praktijkcentra doen op een laagdrempelige, neutrale en open wijze aan praktijkonderzoek als motor van innovatie. Demonstratieprojecten tonen nieuwe technologische ontwikkelingen op bedrijfsniveau en dragen bij tot de doorstroming ervan tot bij de landbouwer.

Een versterking van de professionele voorlichting op technisch en economisch vlak is voor een moderne en innovatieve land- en tuinbouw noodzakelijk. Voorlichting door de overheid en door derden moet de innovatieve kracht van de hele agrovoedingsketen stimuleren. De wederzijdse kennisuitwisseling via de organisatie van periodiek overleg wordt aangemoedigd.

2.2.2 Ondersteuning van innovatie via investeringen, vorming en innovatieve projecten

Om de toekomst van de landbouwers veilig te stellen moet het innovatiebeleid gericht zijn op de versterking van het concurrentievermogen van de land- en tuinbouw, met in achtneming van de maatschappelijke eisen die aan de sector gesteld worden.

Of het nu gaat om een innovatief product of een nieuwe vorm van innovatieve dienstverlening, het slagen zal in belangrijke mate afhangen van de kennis, de durf, de inventiviteit en het doorzettingsvermogen van de bedrijfsleider. Daarnaast zal de financiële draagkracht van het bedrijf bepalend zijn wanneer hoge investeringen nodig zijn. Innovatieve investeringen die bijdragen tot een verbeterde rentabiliteit van de bedrijven worden gesteund door het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds. Innovaties die van belang zijn voor de ganse keten krijgen extra aandacht.

Innovatie heeft behoefte aan ruimte en creativiteit, en vraagt een gezond evenwicht tussen wedijver en samenwerking. Bedrijven moeten voldoende fondsen kunnen verwerven om innovatief aan de slag te gaan. Het aanleggen van innovatiereserves of het inbrengen van innovatiekosten in de boekhouding zijn hier mogelijke financiële instrumenten die fiscaal ondersteund kunnen worden. Er zal hierover in gesprek worden gegaan met de federale overheid.

Competitiviteit, creativiteit en zin voor innovatie vormen belangrijke doelstellingen bij de verdere uitbouw van de naschoolse land- en tuinbouwvorming. Het nieuwe besluit daaromtrent wordt operationeel vanaf 1 januari 2005. Nieuw is dat in de toekomst cursussen landbouwvorming via internet zullen kunnen gevolgd worden, een deel van het budget vorming wordt hiervoor vrijgemaakt.

Er wordt een decretaal initiatief genomen tot het instellen van een Fonds voor land- en tuinbouw.

De kredieten van het fonds zullen aangewend worden voor het steunen van projecten en programma's die een belangrijk innovatief karakter hebben, zowel op het vlak van de verbetering van de teelt- en productietechnieken, het stimuleren van alternatieve inkomstenbronnen voor landbouw- en agrovondingsbedrijven en het uitwerken van nieuwe samenwerkingsvormen. Het geheel is complementair aan het programma landbouwkundig onderzoek dat wordt beheerd door het IWT.

De uitwerking van het decreet, het aanboren van de inkomsten en de besteding van de kredieten zal gebeuren in nauw overleg met de sector en met het beleidsdomein wetenschap en innovatie.

2.2.3 Keteninnovatie via het uitbouwen van kennisnetwerken

Er liggen zeker kansen voor de Vlaamse landbouw en de Vlaamse voedingsindustrie in innovatie maar ook en vooral in het vinden van vernieuwende samenwerkingsvormen. Dit geldt voor samenwerking tussen landbouwers onderling én met andere partners in de agrovondingsindustrie. Een belangrijk onderdeel hiervan is het stimuleren van de kennisketen en beter nog de kennisnetwerken waar de verschillende partners samengaan. Het bevorderen van de doorstroming van de kennis in netwerken en clusters is vooral nodig om samen de kwaliteit te verbeteren.

Met kennisnetwerken wordt een belangrijke brugfunctie gerealiseerd tussen innovatie, samenwerking en kwaliteit. Concreet kan dit gebeuren door het creëren van een raamwerk en het opstarten van pilootprojecten. Uit onderzoek en buitenlandse ervaringen kan al veel kennis i.v.m. innovatieve samenwerkingsverbanden gevonden worden, maar er zijn hiervan nog niet veel praktijkvoorbeelden.

In de voedingssector beperken veel bedrijven hun onderzoeks- en ontwikkelingsafdeling tot kwaliteitsbeheersing in plaats van mee te werken aan werkelijke technologieontwikkeling en productinnovatie. Inspelen op technologische opportuniteiten vereist bovendien investeringen die niet te dragen zijn door individuele bedrijven in die sector. Netwerkvorming is daarom ook in de agrovonding noodzakelijk. Creatie van bewustwording rond de meerwaarde van innovatie en kennisinteractie met anderen binnen en buiten de sector, evenals het stimuleren van precompetitief onderzoek, is dan ook van groot belang. Gezien er binnen het IWT een programma voor de ondersteuning van Vlaamse innovatiesamenwerkingsverbanden bestaat dat toegankelijk is voor de landbouwsector, is afstemming met het beleidsdomein W&I aangewezen.

2.2.4 Verbreding

Landbouw is zeer divers en multifunctioneel. Dit wil zeggen dat naast de economische hoofdfunctie de landbouwbedrijven ook nog andere, veelal niet-vermarktbaar goederen en diensten, produceren. Binnen de beroepslandbouw is verbreding een manier om vanuit de kernactiviteit landbouw een extra inkomen te halen. Via verbreding wordt gezocht naar een (bijkomend) inkomen uit (nieuwe) activiteiten, zoals toerisme, zorgboerderijen en het onderhoud van kleine landschapselementen, ...

Een meer professionele aanpak van verbredingsinitiatieven is evenwel essentieel om te kunnen slagen. Via investeringssteun wordt de verbreding verder aangemoedigd.

De Europese Commissie heeft zijn goedkeuring gegeven voor de subsidiemaatregel zorgboerderijen in het kader van het Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling voor Vlaanderen. Er zal op korte termijn een regelgeving voor zorgboerderijen worden gerealiseerd. Hierdoor wordt aan land- en tuinbouwers die hun bedrijf openstellen voor de opvang van zorgbehoevenden een tussenkomst gegeven.

2.2.5 Verdieping

Met verdieping wordt bedoeld een (beter) inkomen halen door verbeteringen of veranderingen in het uitvoeren van de kerntaken op het landbouwbedrijf. Sommige land- en tuinbouwers richten zich op zeer uiteenlopende marktfragen en passen hun productieproces aan. Ze nemen de productontwikkeling en -vermarketing zelf in handen of werken hiervoor samen met gespecialiseerde partners in de keten. Hiervoor ontwikkelden zich een hele reeks nieuwe marktkanalen.

Anderen richten zich op de bedrijfsvoeringsprocessen: de recuperatie van warmte, energie, de erosiebestrijding, compostering enz.

Ook de verdieping van de landbouw wordt via investeringssteun verder aangemoedigd. Zij wordt gericht op de duurzame ontplooiing van de landbouw als motor voor een leefbaar platteland.

2.2.6 Biolandbouw

De krachtlijnen van het Vlaams Actieplan Biologische Landbouw II worden bevestigd. De grote lijnen uit dit actieplan zijn een sterk stimuleringsbeleid met de hervormde hectare-premie, het beogen van een evenwichtige groei van de sector (van vraag en aanbod), focus op keten- en marktontwikkeling en het voeren van een duidelijke communicatie over de meerwaarden van de biologische teeltmethode naar de sector en het grote publiek. In functie van de verdere concretisering en operationalisering van het Europees Actieplan Biologische Landbouw zal in de loop van deze legislatuur het Vlaams Actieplan Biologische Landbouw aangepast, eventueel bijgestuurd worden.

Wat de uitvoering van het beleid i.v.m. biologische landbouw betreft, wordt vooral een professionelere aanpak beoogd, waarbij meer aandacht zal gaan naar een efficiëntere organisatie van de bestaande maatregelen en waarbij versnippering wordt tegengegaan.

2.2.7 Nieuwe markmogelijkheden

Energie

De Europese Unie heeft als doel om eind 2005, 2% van de transportbrandstof te halen uit hernieuwbare grondstoffen. Tegen 2010 wil de EU dit optrekken tot 5,75%. Dit vraagt een inhaalbeweging om dat objectief te halen. Landbouwgewassen kunnen volgens een studie van het Steunpunt Duurzame Landbouw, slechts in een beperkte mate de fossiele brandstoffen in Vlaanderen vervangen, maar kunnen wel bijdragen tot een alternatieve energievoorziening in de sector zelf.

Bioethanol wordt verkregen uit suikerbiet, tarwe of graan door gisting en kan tot 20% gebruikt worden in mengsels met benzine voor personenwagens zonder bijkomende aanpassingen. Biodiesel wordt gemaakt van plantaardige oliën zoals koolzaadolie, en kan gemakkelijk gemengd worden met normale dieselbrandstof. Koolzaadolie kan ook rechtstreeks gebruikt worden als brandstof op het landbouwbedrijf mits aanpassing van de motor. Het koolzaadschroot dat bij de persing wordt verkregen is een eiwitrijk veevoeder.

De biobrandstoffen hebben een kans wanneer de federale overheid overgaat tot een gepaste accijnsregeling. In de EU kennen Duitsland, Spanje, Zweden, Polen en Hongarije reeds een volledige vrijstelling van accijns op bioethanol. De steun voor energieteelten in Europa bedraagt 45 euro per ha voor een totale oppervlakte van 1,5 miljoen ha. Deze steun geldt niet voor suikerbieten voor energieproductie. In het kader van het Kyoto-protocol zal de teelt van energiegewassen in Vlaanderen als één van de maatregelen voor een stabielere en groenere energievoorziening op bedrijfsniveau worden uitgewerkt. Daartoe zullen met de federale overheid de noodzakelijke fiscale voorwaarden worden uitgewerkt. In het kader van de VLIIF-reglementering zullen investeringen op het land- of tuinbouwbedrijf die verband houden met de productie van hernieuwbare energie gesubsidieerd worden.

Alternatieve toepassingen voor landbouwgewassen

Een hele reeks actieve stoffen van planten hebben een specifieke invloed op de werking van het menselijk lichaam. De aanwending van land- en tuinbouwgewassen voor medicinale toepassingen kan aan specifieke gewassen een nieuwe impuls geven (hop, broccoli, ...). Tegenwoordig worden bijna alle antibiotica en een groot deel van de geneesmiddelen gemaakt door fermentatie. Hetzelfde geldt voor vitamines, organische zuren, aminozuren, ethanol, zoetmakers, enzymen, enz. Het innovatief onderzoek in dit kader zal via verschillende kanalen worden gestimuleerd. Ook de veredeling en de teelt van aangepaste eiwitrijke gewassen voor de veevoeding komt door de hervorming van het landbouwbeleid meer op de voorgrond.

Meer en meer worden landbouwproducten zoals suikerbieten, tarwe en maïs gebruikt in plaats van fossiele grondstoffen zoals petroleum, aardgas en steenkool. Biokunststoffen bijvoorbeeld, gemaakt van suikers of plantaardige oliën in plaats van fossiele brandstoffen, kunnen na gebruik makkelijker gecomposteerd worden samen met de rest van organisch afval, wat afvalverbranding of storten vermijdt. Biodegradeerbare biokunststoffen gebruikt voor onze éénwegverpakking, zouden in Europa een vermindering van 15 miljoen ton afval per jaar kunnen meebrengen.

2.2.8 Hoogtechnologische uitdagingen

De wetenschappelijke en technologische basis voor vernieuwing in de agro-sector verbreedt in hoog tempo. Het wordt steeds interessanter om gebruik te maken van kennis en inzichten uit de ICT, de biotechnologie en de sensortechnologie. De verscherpte concurrentievoorwaarden ten gevolge van de grillige en veeleisende consument, de hervorming van het landbouwbeleid en de verruimde concurrentievoorwaarden ten gevolge van de internationalisering zorgen voor een groeiende noodzaak aan

innovatieve projecten.

De ontwikkelingen in de biotechnologie bieden kansen voor verrassende interacties tussen het agrovooiingsbedrijven en andere sectoren. De consequenties van met name het genoomonderzoek en de bio-informatica voor de landbouwwetenschappen zijn ingrijpend. Niet alleen geven ze wetenschappelijk inzicht maar tevens laten ze de grenzen tussen landbouw, voedsel, veredeling en chemie vervagen.

Of biotechnologische toepassingen ook in de landbouw zullen gebruikt worden, hangt in hoge mate af van de houding van de burger. Deze aarzelt over het nut en noodzaak van moderne biotechnologie bij planten en dieren. Ook is er twijfel verbonden aan de grootschalige toepassingen. Verwacht wordt dat alleen toepassingen die een meerwaarde voor onze samenleving hebben, kans op slagen hebben. Vertrouwen is in deze een sleutelbegrip. Om het vertrouwen van de samenleving te winnen, is het belangrijk dat er volstrekte transparantie geboden wordt en heldere communicatie gevoerd wordt vanuit overheid en bedrijfsleven.

Op Europees niveau is de invoer en het telen van genetische gewijzigde gewassen mogelijk gemaakt.

De Europese Commissie heeft in 2004 17 zaadvarianten van een genetisch gewijzigde maïssoort toegevoegd aan de gemeenschappelijke Europese rassenlijst. Deze rassen kunnen vanaf 2005 in de Europese Unie geteeld worden. Door het uitwerken van veilige maatregelen voor coëxistentie en aansprakelijkheid in de Vlaamse landbouw tussen gangbare gewassen, genetisch gemanipuleerde gewassen en biologische gewassen moet voor zowel de producenten als de consumenten de keuzevrijheid gewaarborgd worden. Hierbij dient te worden uitgegaan van een teeltspecifieke en wetenschappelijk onderbouwde aanpak waarbij de nodige garanties voor de producenten van de biologische en de gangbare landbouwproducten worden geboden.

De realisatie van precisieland- en tuinbouw, waarbij met moderne technologie de toediening van water, meststoffen en bestrijdingsmiddelen wordt afgestemd op de lokale bodemcondities en behoeften van de plant, kan een aanzienlijke bijdrage leveren tot het terugdringen van de milieubelasting van de Vlaamse landbouw. Precisieland- en tuinbouw kan tevens een economische meerwaarde betekenen voor de landbouwer.

2.3 Samenwerking

- De Vlaamse overheid schenkt bijzondere aandacht aan bestaande en nieuwe samenwerkingsverbanden tussen landbouwers
- De landbouwsector en de voedingssector treden op als partners
- Het Vlaams landbouwinvesteringsfonds verruimt zijn actieterrein naar de ganse productiekolom
- De (glas)tuinbouwsector verkent nieuwe samenwerkingsvormen o.a. via glastuinbouwbedrijvenzones

2.3.1 Samenwerkingsvormen tussen landbouwers

De economische rentabiliteit van een aantal schakels uit het productieproces is vaak te laag om die op bedrijfsniveau op te nemen. Samenwerkingsvormen tussen landbouwers in welke vorm ook kunnen hierop een antwoord bieden.

De voordelen van samenwerking liggen voor de hand. Als een machine bijvoorbeeld door verschillende

personen gebruikt wordt, is ze goedkoper in aankoop, kan er materieel van betere kwaliteit en met een hoger rendement worden aangekocht, en kan het materieel efficiënter worden gebruikt. Vooral in Wallonië hebben dit soort coöperaties de laatste jaren een spectaculaire groei gekend.

Een aantal landbouwers zullen alleen of in samenwerkingsverband voor de korte keten kiezen. Dit wil zeggen dat de hele agro-keten op het bedrijf wordt doorlopen, de bijkomende waarde wordt door de landbouwers zelf gecreëerd. Hieronder vallen initiatieven zoals hoeveverkoop, voedselteams en groente-abonnementen. De landbouwer kan zo een hogere prijs ontvangen terwijl de consument toch een lagere prijs betaalt dan in de winkelrekken.

Samenwerkingsverbanden tussen landbouwers zullen bijzonder ondersteund worden.

2.3.2 De voedingssector als partner van de landbouwer

Als schakel tussen de landbouw en de consument spelen de voedingsindustrie, de distributiesector en de detailhandel een belangrijke rol. Vanzelfsprekend zijn dan ook de ontwikkelingen in die gerelateerde sectoren van significante betekenis voor de landbouw. Vooral in de detailhandel hebben zich de afgelopen jaren tal van ontwikkelingen voorgedaan gericht op de versterking van de individuele marktposities, dit zowel in de eigen sector als in de voedingsverwerkende industrie. Dergelijke ontwikkelingen hebben een grote impact op de machtsverhouding tussen de landbouw, voedingsverwerkende industrie en de distributie- en detailhandelsector. De vijf grootste retailers zijn in de West-Europese landen nu al goed voor 40 tot 70 % van de markt.

De landbouwsector heeft zich traditioneel ingedekt tegen afnamersrisico's door middel van contracten. Contractteelt komt meer voor in de 'vrije teelten'. De door Europese subsidies ondersteunde sectoren sluiten duidelijk minder contracten af, behalve in de tabaks- en suikerbietenteelt die vanuit Europa sterk gereguleerd zijn. Het afsluiten van een contract tussen de teler en de afnemer biedt een aantal zekerheden voor beide partijen. Voor de afnemers zijn ze samen te vatten onder de noemer: meer zekerheid qua bevoorrading in hoeveelheden, kwaliteit en prijs. Ook voor de teler betekent contractteelt een vermindering van het ondernemersrisico door afspraken qua prijs, oogst- en afzetmogelijkheden.

In de toekomst wordt de behoefte aan voedselveiligheid en kwaliteit een reden voor meer integrale ketenontwikkeling, welke ook contractueel zal worden vastgelegd. De aansturing van de integratie in de voedselketen verschuift in de richting van de groothandel. Dit houdt in dat meer en meer de intrinsieke en administratieve behoeften van verwerking en grootwinkelbedrijven domineren in de keten. Voor een goede marktpositie van deze bedrijven is afstemming op de wensen van de consumenten steeds belangrijker. De eisen en normen rond voedselveiligheid en traceerbaarheid spelen meer en meer mee in de differentiatie van producten en hun ketens. Om tegemoet te komen aan deze eisen ontstaan er verschillende kwaliteitssystemen waaraan de landbouwers en andere spelers in de keten moeten voldoen.

Als partners moeten de landbouw en de voedingssector in deze evolutie het voortouw nemen. De overheid zal hiertoe samenwerkingsvormen tussen landbouwers met ondernemingen uit de voedingssector ondersteunen. Het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds zal opengesteld worden voor de ondersteuning van investeringen van bedrijven actief in de primaire verwerking van land- en tuinbouwproducten en de dienstverlening rond land- en tuinbouw. Deze sectoren waren de laatste jaren uitgesloten van steun via het algemeen economisch beleid. Via het toekennen van Vlaamse steun wordt de mogelijkheid geschapen om voor de agro-voedingssector ook Europese steun in de wacht te slepen. Om ondersteund te kunnen worden moeten de investeringen wezenlijke kwaliteitsverbeteringen van producten en/of productiemethoden met zich kunnen meebrengen. Ook innovatieve investeringen op het vlak van milieu, energie, veiligheid en arbeidsrationalisering zullen in aanmerking worden genomen.

Ook investeringen i.v.m. dienstverlenende activiteiten zoals loonwerk en proeftuinen zullen onder bepaalde voorwaarden, voor steun in aanmerking kunnen komen. Er zullen garanties worden ingebouwd dat deze uitbreiding van het toepassingsveld van het VLIF niet ten nadele komt van de huidige budgettaire ruimte voor de ondersteuning van land- en tuinbouwbedrijven zelf.

Tegelijk dient de overheid in deze afspraken een ondersteunende en faciliterende rol te spelen door het samenbrengen van de verschillende spelers van de keten in een overlegplatform, als onderdeel van de Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij.

2.3.3 Glastuinbouwbedrijvenzones

Een nieuwe formule van samenwerking voor de glastuinbouwsector wordt uitgewerkt in bedrijvenzones als onderdeel van het Actieplan glastuinbouw. Doelstelling van dit Actieplan is het vervangingsritme van minimaal 100-tal ha glasopstand per jaar in Vlaanderen te halen en het huidige areaal glastuinbouw in Vlaanderen nog duurzamer uit te baten op het vlak van nutriënten-, gewasbeschermingsmiddelen- en energiegebruik. Van een aantal bestaande en recent ontwikkelde technieken om milieudoelstellingen te bereiken kan immers onvoldoende gebruik gemaakt worden in het verouderende serrebestand. In modernere kassen kunnen recente technieken voor reductie van het gebruik van energie, nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen gemakkelijker hun toepassing vinden.

Bedrijvenzones bieden extra kansen aan de glastuinbouwsector om zich toekomstgericht te ontwikkelen zonder dat dit beperkingen mag inhouden naar vestiging op andere locaties. Ze zijn uiterst geschikt om met behulp van diverse samenwerkingsvormen en dankzij schaalvoordelen op een rendabele manier van milieuvriendelijke technieken gebruik te maken. Er zijn mogelijkheden van samenwerking naar gemeenschappelijke investeringen van diverse aard, naar gemeenschappelijke toelevering, afzet en afvalverwerking, maar ook naar inzet van arbeidskrachten, vooral om pieken op te vangen in seizoensteelten. De glastuinbouwsector heeft op dergelijke locaties nog mogelijkheden om aan energiebesparing of –recuperatie te doen. Afvalwarmterecuperatie, WKK's (combinaties van elektriciteitsbehoevende en elektriciteitsproducerende bedrijven) of grondwarmtewisselaars kunnen een toepassing vinden op glastuinbouwbedrijvenzones.

In 5 Vlaamse concentratiegebieden voor glastuinbouw wordt op basis van objectieve criteria de mogelijkheid van een glastuinbouwbedrijvenzone onderzocht. Doelstelling is een ideaal gebied vast te leggen om een bedrijvenzone in te planten, de nodige inrichtingsinstrumenten vast te leggen en na te gaan welke andere actoren wensen te participeren, dit kan eventueel gebeuren via een PPS-constructie. Tevens zal nagegaan worden of gelijkaardige initiatieven van optimale ruimtelijke concentratie voor andere sectoren een meerwaarde kunnen bieden.

In het actieplan glastuinbouw moet extra aandacht besteed worden aan de versterking van de concurrentiekracht van de glastuinbouw. De conclusies van de lopende BBT-studie moeten op een realistische manier vertaald worden in de milieuwetgeving. De steun via het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds moet inspelen op de BBT-technieken en moet verder de evolutie in de glastuinbouwsector naar steeds groter wordende bedrijven volgen. Ondermeer via een verhoging van het waarborgplafond.

Er moet een duurzame oplossing komen voor een haalbare en betaalbare energievoorziening van de sector. Zo moeten er maatregelen worden genomen om gas als alternatief opnieuw economisch en financieel mogelijk te maken.

In samenspraak met de sector zal het actieplan worden uitgebreid naar een actieplan voor de ganse tuinbouwsector.

Er zal verder nagegaan worden in hoeverre de beschikbare middelen in het kader van de GMO-groenten en fruit optimaal werden aangewend om prijencrisissen zoals die van 2004 te vermijden.

2.4 Verjonging

- De overheid verkent samen met jongeren de toekomst
- De overheid neemt initiatieven om tot een meer geïntegreerde aanpak van de bedrijfsovernames te komen
- De overheid zoekt naar aangepaste juridische bedrijfsstructuren die bedrijfsovernames moeten vergemakkelijken
- De overheid onderzoekt mogelijke maatregelen om de vertraging van de generatiewisseling tegen te gaan

Het is belangrijk dat aan jongeren een toekomstperspectief wordt geboden. Een aantal visievormende activiteiten kunnen hiertoe een bijdrage leveren.

De toekomst van onze landbouw ligt in de handen van de jonge landbouwers en de landbouwers in opleiding. Bij deze visievormingsprocessen en bij het nemen van beslissingen in het landbouwbeleid zal specifiek met jongeren overleg worden gepleegd.

Er zijn verschillende interne redenen die er toe leiden dat de overname van een bedrijf of de start van een nieuw bedrijf, worden bemoeilijkt. De hoge investeringsdruk, de kapitaalbehoefte en de hoge grondprijzen zorgen voor onzekerheid omtrent het inkomen en verhogen de kwetsbaarheid van de bedrijfsvoering.

Land- en tuinbouwers worden vaak met externe factoren van rechtsonzekerheid geconfronteerd. De problemen stellen zich het scherpst bij een eerste installatie.

Vooraf op het vlak van de bestaande milieureglementering en van de ruimtelijke ordening bestaat er een probleem van rechtsonzekerheid. Er is ter zake op alle bestuursniveaus nood aan een coherent en duidelijk beleid. De sector dient hierbij te worden betrokken.

2.4.1 Begeleiding bij eerste installatie/overname

Bij de landbouwadministraties en diverse bedrijfsadviseurs is er veel kennis aanwezig in verband met de begeleiding van de overname. De overnameproblematiek wordt echter meestal nogal fragmentair aangepakt, een meer geïntegreerde aanpak is wenselijk.

Het degelijk begeleiden van het proces van beslissing tot installatie in de land- en tuinbouw voorkomt teleurstellingen of mislukkingen en draagt bij tot de verbetering van de concurrentiepositie van de land- en tuinbouw in Vlaanderen.

Teneinde een optimale start in de hand te werken en/of mislukkingen te voorkomen, zal de Vlaamse overheid er op toezien dat de (toekomstige) landbouwers bij hun beslissing tot installatie/overname rekening houden met alle aspecten die hiermee gepaard gaan. Zo dient bijvoorbeeld de nodige aandacht te worden gegeven aan de mogelijke juridische afspraken tussen partners betrokken bij de overname (huwelijkscontract). Hiertoe zal een specifieke wisselwerking worden opgestart tussen de landbouworganisaties en de diensten die vaak betrokken zijn bij installaties en overnames.

Voor de betrokken diensten worden informatiemomenten georganiseerd, zodat deze op de hoogte blijven van alle aspecten van de installatie/overname.

2.4.2 Meer rechtszekerheid

Met het oog op een lange-termijnstrategie, die bedrijven moeten uitwerken om levensvatbaar te zijn en te blijven, is er nood aan een doeltreffend, samenhangend en klantgericht beleidskader en een goede afstemming op de diverse regelgevende niveaus.

De snel wijzigende milieureglementering vormt in haar huidige vorm een belangrijke factor van rechtsonzekerheid bij een eerste installatie in de land- en tuinbouw. De rechtszekerheid kan verhoogd worden door een alomvattende evaluatie bij de eerste installatie op het vlak van de nodige vergunningen, zodat op basis daarvan langlopende vergunningen kunnen verleend worden.

Daartoe is een degelijke samenwerking tussen de verschillende beleidsdomeinen en beleidsniveaus noodzakelijk. Een beleidskader met minder regels, die beter inspelen op de problematiek en nauw samenhangen, biedt een duidelijker perspectief voor land- en tuinbouwers om aan weloverwogen ondernemingsplanning te doen op middellange en lange termijn. Op die manier kan het beslissingsproces van een investering beter onderbouwd worden en zullen de administratieve lasten waarmee de land- en tuinbouwbedrijven worden geconfronteerd, teruggedrongen worden.

2.4.3 Aangepaste juridische bedrijfsstructuren

De keuze van de juridische vorm waarin een landbouwbedrijf uitgbaat wordt is afhankelijk van heel veel factoren en ongetwijfeld heeft de vennootschapsvorm voordelen:

- Er wordt aan het bedrijf een grotere continuïteit gegeven;
- Bij een overgang van het bedrijf wordt aan alle partijen de mogelijkheid gelaten de overdracht op een zeer geleidelijke manier te laten plaatsvinden;
- In een aantal gevallen bestaat de mogelijkheid om de aansprakelijkheid van de vennoten te beperken.

Om de vervennootschappelijking in het land- en tuinbouwbedrijf maximaal zijn ingang te laten vinden, worden, in overleg met de sector, voorstellen uitgewerkt. Uitgangspunten daarbij zijn een betere fiscale benadering, betere gezinsvermogensbescherming. De mogelijkheid van coöperaties moet daarin geïntegreerd worden.

Daarnaast moet men ook voor ogen houden dat het wetgevend kader waarbinnen land- en tuinbouw-

bedrijven kunnen functioneren zo adequaat mogelijk worden afgestemd op de verschillende vennootschapsvormen. Ondermeer de VLIF-reglementering en vooral de pachtwetgeving vertonen op dit vlak een aantal onvolkomenheden waarvoor een oplossing moet gerealiseerd worden. In overleg met de sector en met de bevoegde (federale) instanties zal hiervoor een passende oplossing gezocht worden.

2.4.4 Stimulansen voor het landbouwonderwijs

Investeren in de toekomst vraagt innovatieve ondernemers en bedrijven met gemotiveerde werknemers. Onderwijs en vorming vormt hiervoor de fundering. Bij onderwijs en vorming moet ondernemerschap in toenemende mate aandacht krijgen. Landbouwonderwijs moet opleiden tot breed-georiënteerde agro-ondernemers.

Gezien haar specificiteit kan het landbouwonderwijs vaak moeilijk terecht met haar vragen en problemen bij het onderwijsbeleid. Daarom zal de Minister van Landbouw optreden als gesprekspartner en hierover communiceren met de bevoegde instanties.

2.4.5 Vertragende generatiewissel

Vaststelling is dat de invoering van productierechten in een aantal situaties de generatiewissel afremt. Hierdoor verminderen de uitbreidingskansen van de meer efficiëntere landbouwbedrijven.

Het beleid voor een bepaalde sector heeft tot doel toekomstgerichte maar haalbare doelstellingen te realiseren. Maatregelen hebben evenwel vaak remmende gevolgen voor jongeren.

Het is de bedoeling bij elke evaluatie van bestaande regelgeving of bij invoering van nieuwe maatregelen, specifiek en voorafgaand de mogelijke gevolgen voor jongeren in te schatten.

De gevolgen van het gewijzigde premiestelsel (Mid-Term-Reform) voor de kansen van de jongeren in landbouw zullen daarom van nabij opgevolgd worden.

Indien nodig zal het beleid de nodige stappen ondernemen om nefaste gevolgen voor jonge startende landbouwers, tegen te gaan.

De overheid moet ook voldoende aandacht hebben voor de begeleiding van bedrijven in moeilijkheden. In dat kader zal er op toegezien worden dat de dienstverlening georganiseerd door Agricall ook na 2006 kan verdergezet worden.

- Vlaanderen wil nauwer betrokken worden bij de Europese besluitvoering en schat de financiële gevolgen in van nieuwe Europese wetgeving
- Vlaanderen voert de Mid Term Reform onmiddellijk door
- De aanpassing van de landbouwsector aan de nieuwe omstandigheden in een concurrentiële wereld staat voorop in het nieuwe Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling PDPO 2007-2013

3.1 Vlaamse betrokkenheid bij de EU-besluitvorming

De Vlaamse Regering drong aan op een functionele hergroepering van de interministeriële conferenties. Het Overlegcomité federale regering - gemeenschaps- en gewestregeringen bereikte hierover op 15 september 2004 een akkoord. Dit betekent concreet dat een lid van de federale regering en een lid van de gewestregeringen alternerend de Interministeriële Conferentie Landbouwbeleid (ICLB) zal voorzitten. Wanneer de ICLB onderwerpen behandelt die tot de gewestelijke bevoegdheden behoren, dan zal de Vlaamse en de Waalse minister bevoegd voor het landbouwbeleid volgens een beurtrol het voorzitterschap van de ICLB uitoefenen.

31

Op Europees vlak wenst de Vlaamse Regering dat de Vlamingen minstens voor hun eigen bevoegdheden een rechtstreekse stem krijgen aan de Europese tafel.

Het is wenselijk om telkens een zo ruim mogelijke inschatting te maken van de gevolgen van Europese regelgeving voor de Vlaamse landbouw. Daarom zou naar analogie met de aanpak in Nederland bij elk nieuw voorstel van Europese richtlijn een berekening moeten worden gemaakt van de financiële implicaties die gepaard zullen gaan met de omzetting ervan in Vlaamse wetgeving.

3.2 Hervorming van het EU landbouwbeleid

3.2.1 Mid Term Reform: de beslissingen op EU- en Vlaams vlak

De EU-lidstaten bereikten in juni 2003 een akkoord over een fundamentele hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) ook gekend onder de naam Mid Term Reform (MTR). Basis van dit akkoord is het principe om de huidige inkomenssteun los te koppelen van de productie. De landbouwer zal in de toekomst steun ontvangen op basis van wat hij ontving gedurende een historische referentieperiode. Deze steun wordt de bedrijfstoelage genoemd. Het doel van de loskoppeling is de productie beter af te stemmen op de marktvraag. Het nieuwe GLB zou meer moeten beantwoorden aan de wensen van consument en maatschappij. Met het oog op het tegemoetkomen aan de maatschappelijke bezorgdheden, zullen aan de zogenaamde 'ontkoppelde bedrijfstoelage' bovendien bijkomende voorwaarden worden gesteld. Deze randvoorwaarden hebben betrekking op milieu, dierenwelzijn en -gezondheid en voedselveiligheid. Het beleid richt zich dus op een duurzame, multifunctionele landbouw die terzelfdertijd veel minder handelsverstoring is. De productiegebonden steun, die aan het eind van de jaren '80 nog 90% bedroeg van het Europese landbouwbudget, wordt tegen 2006 gereduceerd tot niet meer dan 20%.

De hervorming biedt de lidstaten en de regio's een aantal mogelijkheden om een eigen beleid uit te stippen. Het stelt Vlaanderen in staat eigen accenten te leggen om de doelstelling van een duurzame

landbouw verder te realiseren. Zo heeft Vlaanderen in overleg met de landbouworganisaties en met Wallonië gekozen voor de volgende toepassingsmodaliteiten:

- de ontkoppelde steun wordt opgenomen in een unieke bedrijfstoelage die aan de landbouwers wordt toegekend volgens het historische model, wat betekent dat de berekening gebeurt op basis van de gemiddelde steun die de landbouwer ontvangen heeft in de referentieperiode 2000-2002;
- Vlaanderen kiest voor volledige ont koppeling in de akkerbouwsector; de areaalbetalingen voor maïs, granen, olie houdende zaden, vlas, eiwithoudende gewassen en braaklegging worden dus voortaan opgenomen in de unieke bedrijfstoelage;
- in de zaaigoedsector blijven lijnzaad en speltzaad gekoppeld;
- in de dierlijke sector blijven de premie voor zoogkoeien en de slachtpremie voor kalveren gekoppeld omdat in deze deelsectoren de kans op productieverhuivingen het grootst is. Dit betekent dat de premie voor mannelijke runderen, de extensiveringpremie, de slachtpremie voor volwassen runderen, de ooi en premie en een gedeelte van de zoogkoeienpremie (namelijk het bedrag afkomstig uit het budget 'directe betalingen') worden opgenomen in de unieke bedrijfstoelage;
- in de melksector wordt de aanvullende melkpremie (nieuw sinds 2004) ter compensatie van de melk prijsdaling geïntegreerd in de unieke bedrijfstoelage met ingang van 2006;
- hoewel de lidstaten de mogelijkheid hebben om pas in 2006 of 2007 van start te gaan met de uitwerking van het akkoord, heeft Vlaanderen er voor gekozen om dit al in 2005 te doen omdat anders de referentieperiode te ver dreigt af te liggen van de huidige bedrijfssituatie.

3.2.2 De Vlaamse uitvoering van de MTR

Een nieuw beleid vraagt nieuwe instrumenten

De Vlaamse keuze om vanaf 1 januari 2005 van start te gaan betekent een serieuze uitdaging voor het beleid en de Vlaamse landbouwadministratie. De invoering van de unieke bedrijfstoelage vraagt een volledig nieuwe informaticatoepassing.

Deze toepassing moet daarenboven gekoppeld zijn aan de verschillende nu al bestaande bedrijfstoelagen. Het systeem moet bijdragen tot

- de initiële berekening en toekenning van de toelagerechten (per ha);
- de aanwending van de nationale reserve en de opvolging van de toegekende rechten;
- de identificatie van de toelagerechten, gekoppeld aan subsidieerbaar areaal;
- de uitbetaling;
- het beheer van de mobiliteit van de toelagerechten;
- de toepassing van de modulatie;
- de controleresultaten voor de randvoorwaarden.

De randvoorwaarden

Net zoals vroeger moet de landbouwer voldoen aan een aantal premievoorwaarden om Europese steun te krijgen. Deze premievoorwaarden worden vanaf 1 januari 2005 uitgebreid met een aantal randvoorwaarden. Deze randvoorwaarden bestaan enerzijds uit de beheerseisen die voortvloeien uit 19 Europese richtlijnen en verordeningen en anderzijds uit de vereisten om de landbouwgrond in goede landbouw- en milieueconditie te houden. Dit laatste betekent eveneens dat de totale oppervlakte blijvend grasland in Vlaanderen moet behouden blijven. De 19 Europese verordeningen en richtlijnen hebben betrekking op volksgezondheid, diergezondheid, gezondheid van planten, milieu en dierenwelzijn.

Het naleven van randvoorwaarden betekent niet noodzakelijk dat de landbouwer aan nieuwe en/of strengere verplichtingen moet voldoen. De Europese regelgeving laat op dit punt ruimte aan de Lid-Staten. Strengere verplichtingen zullen enkel het geval zijn indien hierover een brede maatschappelijke consensus bestaat, of er een duidelijk toegevoegde waarde is op het vlak van voedselveiligheid of volksgezondheid, of voor het opbouwen van een technologische voorsprong die leidt tot een hogere eco-efficiëntie. Dit alles realiseren we steeds zonder nodeloze administratieve belasting en rekening houdend met de concurrentiekracht van onze ondernemingen. Nieuw is wel dat het naleven van deze wetgeving een voorwaarde wordt voor het verkrijgen van directe steun. Deze steunvoorwaarden zullen stapsgewijs worden ingevoerd.

In overleg met onder meer de landbouworganisaties worden de beheerseisen uitgewerkt waaraan de landbouwers in het kader van de randvoorwaarden moeten voldoen. Ook bij het uitschrijven van de beheerseisen voor de instandhouding van de goede landbouw- en milieueconditie wordt in regel gekozen voor maatregelen die vanzelfsprekend zijn in een duurzame landbouwbedrijfsvoering. In dat kader kiest de landbouwadministratie om de opgelegde controles in eigen beheer uit te voeren. Daar waar nodig zal dit gebeuren in nauw overleg met de gespecialiseerde controle instanties van andere beleidsdomeinen en -niveaus.

Communicatie naar de landbouwer is cruciaal

Een dergelijke ommezwaai in het beleid vraagt een uitgebreide informatieverstrekking naar de landbouwer toe. De landbouwer moet geïnformeerd worden over wat er voor hem allemaal verandert, hoe hij in zijn bedrijfsvoering het best kan inspelen op het gewijzigd beleid, wat zijn rechten en zijn plichten zijn,... Met dit doel is een communicatiestrategie uitgebouwd rond de volgende pijlers:

- website;
- mailing en infobrochure aan alle landbouwers;
- informatiecampagnes op beurzen;
- opleiding landbouwvoorlichters.

Bijsturingen op Europees vlak

Bij dit alles dient tevens rekening gehouden te worden dat op Europees vlak nog heel wat in beweging is. Aan de hand van uitvoeringsverordeningen werkt de Europese Commissie een kader uit voor het in uitvoering brengen van het nieuwe beleid. Deze uitvoeringsverordeningen zijn nog in volle evolutie wat de vertaling naar een Vlaamse toepassing er zeker niet op vergemakkelijkt.

3.2.3 Hervorming van de gemeenschappelijke marktordening (GMO) suiker

In haar Mededeling van 14 juli 2004 aan de Raad en het Europese Parlement stelt de Commissie een hervorming van de gemeenschappelijke marktordening voor suiker voor. De mededeling gaat uit van een vermindering zowel wat betreft prijzen als wat betreft quota. Inzake prijzen omvatten de voorstellen een aanzienlijke verlaging van de institutionele ondersteuningsprijs voor EU-suiker met 33%, de afschaffing van de interventie voor suiker en de invoering van een referentieprijs. Inzake hoeveelheden wordt in essentie een reductie van de productiequota met 16% voorgesteld.

In haar mededeling erkent de Commissie onomwonden dat, indien de voorgestelde prijsverlagingen worden aanvaard, dit een aanzienlijk inkomensverlies voor de suikerbietenproducenten tot gevolg zal hebben. De bietentelers zullen voor het inkomensverlies gedeeltelijk worden gecompenseerd via rechtstreekse betalingen die in de bedrijfstoelageregeling zouden moeten worden opgenomen. Daarnaast voorziet de mededeling in een herstructurering van de Europese suikersector door de overdraagbaarheid van suikerquota tussen EU-lidstaten mogelijk te maken.

Een dergelijk verregaande herziening kan niet onvoorwaardelijk. Vlaanderen blijft pleiten voor het behoud van de sleutelementen van het huidige regime voor wat betreft aanbodbeheersing en marktmechanismen. Volgens Vlaanderen moet de EU kiezen voor een simultaan gebruik van de twee instrumenten prijsherziening en aanbodbeheersing met een billijke verdeling van het aanbod tussen lidstaten en preferentiële leveranciers. Het contingenten van de invoer uit de minst ontwikkelde landen (MOL) leunt hierbij aan. Het instellen van een compensatie voor de prijsdaling is essentieel bij de hervorming. Vlaanderen heeft ten andere ook zijn reserves met betrekking tot het vervroegen van de datum van het in werking treden van de hervorming naar 1 juli 2005.

3.2.4 Hervorming van de gemeenschappelijke marktordening (GMO) groenten en fruit

De Commissie heeft bij de Raad een rapport voorgelegd in het kader van de vereenvoudiging van de GMO groenten en fruit. De fundamentele doelstellingen van de GMO groenten en fruit zoals vastgesteld in 1996, zijn voor Vlaanderen nog altijd actueel en deze mogen niet gewijzigd worden. Telersverenigingen zijn het beleidsinstrument dat een belangrijke rol moet blijven spelen om de positie van de individuele teler te versterken. Concentratie van het aanbod en kwantitatieve en kwalitatieve afstemming van de productie op de noden van de markt gekoppeld aan een performante telersbegeleiding blijven voor Vlaanderen de kernwoorden.

Een aantal punten in de GMO groenten en fruit moeten echter bijgesteld worden. De lidstaten moeten namelijk meer flexibiliteit krijgen, zodat zij rekening kunnen houden met de lokale omstandigheden. Tegelijkertijd moet vooral met betrekking tot transnationale projecten, de juridische zekerheid van telersverenigingen én van de lidstaten veilig gesteld worden.

Wat de categorieën van telersverenigingen betreft, moet een beter onderscheid gemaakt kunnen worden tussen producten bestemd voor de verse markt en producten bestemd voor de verwerking. Dit moet de creatie van telersverenigingen voor producten bestemd voor de verwerking in Oost- en West-Vlaanderen stimuleren.

3.2.5 Wereldhandelsorganisatie (WHO)

Op 31 juli 2004 gaven de 148 ledenlanden van de WHO hun goedkeuring aan een kaderakkoord, waarin principes en richtlijnen vervat liggen voor de verdere onderhandelingen in het kader van de Doha Development Agenda. Het bij consensus bereikte kaderakkoord is een tussentijdse balans, zonder kwantitatieve gegevens, op weg naar een onderhandeling over gedetailleerde modaliteiten voor landbouw. Het moet uiteindelijk uitmonden in een definitief akkoord. Dit definitieve akkoord moet leiden tot een billijk en marktgeoriënteerd landbouwsysteem. Dit objectief uit de Doha Development Agenda dient aan de hand van een programma voor fundamentele hervormingen bereikt te worden.

De WHO wenst handelsversturende subsidies op vlak van interne steun, en bijna alle vormen van uitvoersteun, af te schaffen. De concrete modaliteiten om dit objectief te bereiken moeten verder worden uitgewerkt tijdens de komende fase in de onderhandelingen.

Tijdens de verdere onderhandelingen is voortdurende waakzaamheid geboden over de EU-onderhandelingspositie. De marge die Europa heeft gecreëerd door haar ontkoppeld landbouwbeleid, verplicht de partners binnen de WHO rekening te houden met het krediet dat daardoor is opgebouwd. Er moet ten alle prijzen worden vermeden dat landbouw tijdens deze onderverdelingen opnieuw als pasmunt wordt gebruikt om concessies te bekomen in andere economische sectoren.

De verdediging van de Europese eisen doet geen afbreuk aan de bezorgdheden voor ontwikkelingslanden. De partnerlanden in het Zuiden mag het recht niet worden ontnomen om hun eigen landbouw afdoende te beschermen. Vlaanderen erkent dat de uitbouw van de landbouw en het verzekeren van de voedselvoorziening binnen een maatschappelijke omgeving een prioritair recht is dat geldt zowel hier als in landen waar voedsel het grootste maatschappelijke probleem is.

3.2.6 Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling

PDPO 2000-2006

Het programmeringsdocument voor plattelandsontwikkeling 2000-2006 (PDPO) geeft in Vlaanderen vorm aan de tweede pijler van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Het programma kwam tot stand na een grote plattelandsconferentie en in nauw overleg met de betrokken organisaties, besturen en instanties.

Vlaanderen koos een zo breed mogelijke invulling voor plattelandsontwikkeling met een ganse waaier aan maatregelen. De maatregelen moeten de economische leefbaarheid van de landbouw verbeteren en de leefbaarheid van het platteland verhogen, met aandacht voor verbrede activiteiten in de landbouw en voor milieuzorg. De verordening legde enkel de verplichting op om agro-milieumaatregelen in het programma op te nemen. Het diverse pakket aan maatregelen had ook tot gevolg dat de uitvoering niet enkel gebeurt door de landbouwadministratie, maar dat ook diensten binnen de administraties leefmilieu en ruimtelijke ordening mee betrokken zijn in het proces.

Voor de periode 2000-2006 werd voor Vlaanderen 214 miljoen euro gereserveerd uit het Europees budget. De tweede pijler van het GLB is echter een pijler die slechts gefinancierd wordt door de EU waardoor dus ook Vlaamse middelen moesten worden voorzien. Het co-financieringspercentage is per maatregel bepaald en kan maximaal 50% bedragen. Het ganse budget aan overheidsuitgaven (Vlaams en Europees) bedraagt 537 miljoen euro voor de volledige periode. Het aandeel van de voornamelijk economisch gerichte maatregelen bedraagt bijna 62% van het budget. Dit behelst voornamelijk de steun vanuit de maatregelen van het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) met name de investeringssteun, de vestigingssteun en de overgangsmaatregelen. Deze laatste zijn contracten die in een vorige periode zijn aangegaan en nu verder doorlopen. Naast de VLIF steun wordt er ook economisch gerichte steun gegeven voor de afzet en verwerking van landbouwproducten. Dit betreft voornamelijk steun aan de agro-voedingsindustrie alsook steun voor hoeveproducten. Ruim 23% van het budget gaat naar milieumaatregelen. Hieronder valt een ganse waaier aan instrumenten om enerzijds een milieu- en natuurvriendelijkere landbouw te stimuleren en anderzijds om de landbouwer te vergoeden voor bepaalde geleverde 'groene diensten' aan de samenleving. De overige 15% van de middelen gaat naar ondersteunende maatregelen. Naast opleiding (5%) betreft dit bijna 10% steun voor de aanpassing en ontwikkeling van het platteland namelijk via bedrijfsbeheer en ondersteuning in het kader van het geïntegreerd plattelandsbeleid in Vlaanderen (zie deel Plattelandsbeleid).

De tussentijdse externe evaluatie van het huidige programma toont duidelijk aan dat de maatregelen sterk scoren ten opzichte van hun eigen doelstellingen en dat de administratieve behandeling van de dossiers door de beheersdiensten relatief vlot en snel gaat. Anderzijds kan het huidige plattelandsontwikkelingsplan beter scoren op het gebied van een coherent beleid.

PDPO 2007-2013

In juli 2004 werd door de Europese Commissie de eerste tekst van de nieuwe Raadsverordening voor plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013 voorgesteld. Opnieuw wordt duidelijk dat de Commissie belang hecht aan het feit dat plattelandsontwikkeling niet kan gescheiden worden van zijn rol als tweede pijler van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid. De Commissie heeft beslist om de brede waaier aan plattelandsontwikkelingsinitiatieven onder te brengen in één kader voor subsidie en programmering. Daarom wordt het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling in het leven geroepen. Dit bestaat dan naast het Europees Landbouw Garantie Fonds dat instaat voor de financiering van de markt- en inkomensmaatregelen. Net zoals in de huidige periode biedt de raadsverordening een waaier van maatregelen aan die door de Lidstaten naar gelang de noden en wensen kunnen worden opgenomen in hun programma's. De maatregelen zijn niet erg verschillend van de maatregelen in de huidige periode maar de Commissie heeft het aanbod gestroomlijnd en ondergebracht in 3 prioritaire assen nl.

- bevorderen van de competitiviteit van land – en bosbouw d.m.v. steun voor herstructurering;
- bevorderen van het milieu en het platteland d.m.v. landbeheer;
- bevorderen van de kwaliteit van het leven in rurale gebieden en aanmoedigen van diversificatie van de economische activiteit.

Een nieuw aspect is het opstellen van een strategisch plan waarin de objectieven en doelstellingen dienen opgenomen te worden. De Commissie zal zelf ook strategische richtlijnen uitbrengen die als basis moeten dienen voor de strategische plannen van de lidstaten.

Bij het opstellen van het strategisch plan en het daaraan gekoppelde nieuwe programma liggen enkele belangrijke uitdagingen in het verschiet waarbij er zeker lessen moeten getrokken worden uit de implementatie van het huidige programma voor plattelandsontwikkeling (PDPO 2000-2006).

Begin 2005 moet een coherent plan worden uitgewerkt met een duidelijke visie over het Vlaams plattelandsontwikkelingsbeleid. Daar de Commissie benadrukt dat de nieuwe verordening een verderzetting is van het huidige beleid, wordt ook in Vlaanderen gestreefd naar continuïteit van de lopende maatregelen. Het spreekt voor zich dat lopende contracten als lasten van het verleden worden meegenomen in het nieuwe programma. De beleids marge die ontstaat moet, uitgaande van de strategie, op een zo efficiënt mogelijke manier ingevuld worden. De besteding van de middelen aan maatregelen die de landbouwsector ondersteunen bij aanpassingen aan nieuwe omstandigheden, staat hierbij voorop.

Bij de opmaak van het nieuwe PDPO moet ook voldoende realisme aan de dag gelegd worden om tot een maximale uitvoering te kunnen komen. In het huidige programma werden er om verscheidene redenen problemen ervaren m.b.t. de maximale benutting van de middelen. Diverse acties worden ondernomen om er voor te zorgen dat dergelijke beheersproblemen worden vermeden:

- de landbouwadministratie zet reeds in 2004 de eerste stap voor de opmaak van het strategisch plan en het daaraan gekoppelde programma;
- een tijdige opstart moet er toe leiden dat de Vlaamse regelgeving tijdig kan worden opgesteld of gewijzigd. Er worden dan ook middelen en tijd vrijgemaakt om IT aanpassingen vóór de nieuwe pro

grammeringsperiode door te voeren. Beide acties moeten ertoe bijdragen dat begin 2007 onmiddellijk en op een efficiënte wijze kan gestart worden met het nieuwe programma zodat een maximale benutting van de middelen kan gewaarborgd worden.

- met het oog op een volledige benutting van de Europese middelen moeten stappen worden ondernomen om de Vlaamse bijdrage in de financiering te optimaliseren.

4 COMMUNICATIE EN PROMOTIE

- Het Vlaams Informatiecentrum over Land- en Tuinbouw (VILT) krijgt een structurele ondersteuning om zijn spilrol als communicator over de productiekolom land- en tuinbouw in Vlaanderen te versterken
- VLAM bouwt zijn promotietaak verder uit, onder meer naar de agro-voedingssector. De overheid tracht op termijn opnieuw een meer evenwichtige verdeling tussen overheidsmiddelen en sectorale bijdragen te realiseren.

4.1 De Vlaamse land- en tuinbouwer verdient een positief imago

Het imago van de land- en tuinbouw was in de jaren '90 niet goed, maar klom na de dioxinecrisis uit het dal. Om verder te werken in deze positieve richting wordt de overheidstoelage aan het Vlaams Informatiecentrum over Land- en Tuinbouw (VILT vzw) substantieel verhoogd. VILT is een samenwerkingsverband waarin zowel de overheid op diverse beleidsniveaus als privé-organisaties uit de hele keten participeren. Door middel van informatie en communicatie wil VILT een breder maatschappelijk draagvlak creëren voor de Vlaamse land- en tuinbouw.

Uit onderzoek van VILT is gebleken dat, meer dan de sector op zich, vooral de land- en tuinbouwers weer een positiever imago hebben. De jongste jaren heeft de land- en tuinbouwsector op diverse terreinen inspanningen geleverd waarop de communicatie kan geënt worden.

Bedoeling is tijdens deze regeerperiode boer en boerin meer als draaischijf te erkennen om het positief beeld van de sector uit te dragen. Beroepsfierheid en een positieve houding ten aanzien van de uitoefening van het beroep zijn hierbij een essentiële voorwaarde.

Ook het brede publiek vormt opinies over land- en tuinbouw. Dit proces wordt in min of meerdere mate beïnvloed door rechtstreekse contacten met land- en tuinbouwers, de pers, het onderwijs. Dit zijn belangrijke opinieleiders voor de land- en tuinbouw. Ook hier kan VILT een belangrijke rol spelen.

4.2 Overheidscommunicatie

Het communicatiebeleid van de administratie is in de eerste plaats gericht op de professionele land- en tuinbouwer in Vlaanderen. Ze maakt gebruik van verschillende kanalen om haar informatie naar de buitenwereld over te brengen.

- Beurzen

Om het rechtstreekse contact met de landbouwer te bevorderen is de aanwezigheid met een goed uitgebouwde informatiestand op grote landbouwbeurzen, zoals Agriflanders en Agribex, alsook op de Werktuigdagen een belangrijk instrument.

- Persberichten

Wekelijks wordt de nodige informatie, nieuwigheden, activiteiten of aandachtspunten rond het landbouwbeleid als persbericht verstuurd naar de gespecialiseerde media en andere.

- Folders - brochures

Publicaties (brochures, folders, ...) zijn voor de overheid de belangrijkste communicatiemiddelen voor zowel beleidsmaatregelen als technische informatie. Het meest aangewezen kanaal om deze publicaties bekend te maken bij het doelpubliek is via persberichten, mailing, website, beurzen, voorlichting, ...

- Website

Een groeiend deel van de land- en tuinbouwers heeft toegang tot het internet. Om zicht te krijgen op deze groei is echter verder onderzoek naar het internetgebruik van de Vlaamse land- en tuinbouwer nodig. De website van de administratie richt zich in de eerste plaats tot de professionele landbouwer, tuinbouwer en zeevisser met een uitgebreid aanbod aan informatie rond het Europese en Vlaamse landbouwbeleid.

De website is een doorgeefluik naar andere informatiekanalen relevant voor de doelgroep.

- Voorlichting

De landbouwadministratie tracht inzicht te krijgen in de verwachtingen van de landbouwers en organiseert voorlichtingsacties. Tevens verleent ze een ondersteunende rol bij diverse voorlichtingsmomenten (studiedagen, demoprojecten, ...) opgezet in samenwerking met of door de diverse afdelingen.

- Crisiscommunicatie

In geval van een crisis, waarbij de positie van de Vlaamse agro-voedingsproducten in het gedrang komt, zal VLAM als spil optreden in overleg met andere bevoegde overheden en betrokken organisaties.

4.3 Marketing van landbouwproducten

Het marketingbeleid is één van de hefbomen van het Vlaamse land- en tuinbouw. Bedoeling van dit beleid is een inkomensgarantie en -verhoging te bieden aan alle operatoren van de betrokken sectoren en aan de producenten in het bijzonder.

De Vlaamse overheid beschikt over een professioneel en door het bedrijfsleven gewaardeerd uitvoeringsinstrument (VLAM) om het marketingbeleid vorm te geven en te implementeren. Het wordt gerund in overleg met de verschillende beroepsorganisaties uit verschillende sectoren.

VLAM zal de komende jaren in eerste instantie zijn hoofdtaak van promotie op een professionele manier verder uitbouwen. Zij zal hierbij het tweeluik afzetbevordering en voorlichting niet uit het oog verliezen. De consument heeft immers nood aan duidelijke informatie, dit zal de keuze bij zijn koopgedrag sterk beïnvloeden.

In het recente verleden hebben een aantal nieuwe sectoren (bakkerij, frituristen, bio- hoeve & streekproducten) zich bij VLAM aangesloten en op hun beurt het initiatief genomen om financiële middelen vanuit hun sector aan te trekken om op die manier onder de VLAM-koepel promotie te voeren. Geïnspireerd door hun goede ervaringen werden intussen contacten gelegd met andere sectoren uit de agrovoedingssector, zoals de groenteverwerkende industrie en de ambachtelijke bierbrouwerijen.

De bedoeling is dat deze en mogelijk andere geïnteresseerde sectoren in de toekomst met VLAM zullen samenwerken. Op deze manier wordt getracht om, gebruik makende van de ervaring en competentie van VLAM, een efficiënt en dynamisch promotiebeleid uit te werken voor de ganse voedingsector.

Voor het valoriseren van het Vlaamse kwaliteitsbeleid kan het wenselijk zijn om een generieke promotie voor eigen Vlaamse kwaliteitsproducten te voeren en dit mogelijks door een geïntegreerde aanpak. Er zal onderzocht worden welke campagnes hiervoor het meest geschikt zijn.

Voor de promotie in het buitenland blijven de handel (inkopers) en distributie de belangrijkste doelgroepen. In de eerstvolgende jaren zal VLAM het accent leggen op de prospectie in de nieuwe Europese lidstaten om de afzetmarkt te verruimen. Voor deze en andere exportbestemmingen werkt VLAM nauw samen met Export Vlaanderen. Om deze samenwerking te optimaliseren zal tussen beide Vlaamse instellingen een samenwerkingsprotocol worden afgesloten. De relatie VLAM – Export Vlaanderen – Vlaamse landbouwwattachsés dient met het oog op dergelijke optimalisatie eveneens herbekeken te worden.

Een andere taak van VLAM die nauw aansluit bij het promotiebeleid is de informatieverbreiding over de voedings- en gezondheidsaspecten van de producten van de land- en tuinbouw.

Deze informatie zet de promotiecampagnes kracht bij en is een antwoord op de toenemende interesse van consumenten voor voeding en gezondheid. Artsen, diëtisten en gezondheidswerkers, hun belangrijkste informatiebron, zullen actief en regelmatig van gedegen informatie worden voorzien over het complexe en dynamische terrein van voeding en gezondheid.

VLAM kan eveneens buigen op een uitgebreide ervaring met de ontwikkeling en het beheer van kwaliteitslabels en systemen van integrale kwaliteitsbewaking (IKB). Deze systemen zijn het logische gevolg van de vraaggerichte benadering en creëren een toegevoegde waarde die moet bijdragen tot leefbare en duurzame sectoren. De projecten in dit verband zullen geconsolideerd worden en, indien opportuun, uitgebreid.

De eigenlijke promotionele werking van VLAM wordt door sectorale middelen gefinancierd. De overheidssubsidie wordt aangewend voor de financiering van de werkingskosten van VLAM en voor de sectoroverstijgende en -ondersteunende werking. Om een optimale werking van VLAM ook in de toekomst te garanderen werd voor 2005 een eerste bijkomende financiële tegemoetkoming toegezegd. Van zodra de budgettaire situatie dit toelaat zal nagekeken worden hoe de overheidssubsidie substantieel kan worden verhoogd om terug een meer evenwichtige verdeling tussen de overheidsmiddelen en sectorale bijdrage te verkrijgen. In het verlengde hiervan en in het kader van de oprichting van VLAM als EVA dient ook een mogelijke interne reorganisatie van VLAM te worden bekeken.

4.4 Synergieën in communicatie

De Vlaamse overheid beschikt over drie communicatiekanalen om over landbouw te communiceren: de landbouwadministratie, VILT en VLAM. Het is belangrijk dat deze drie kanalen op zoek gaan naar synergieën tussen overheids-, imago- en marketingcommunicatie. Op die manier kunnen optimale communicatie-effecten bereikt worden.

- De overheid zet de inspanningen op het vlak van administratieve vereenvoudiging in land- en tuinbouw verder
- Het beleidsdomein landbouw en zeevisserij wordt op een efficiënte en professionele manier uitgebouwd
- Een Landbouwrapport (LARA) op basis van een landbouwmonitoringnetwerk rapporteert over inkomen en pariteit

5.1 Wetsmatiging en administratieve vereenvoudiging

De bestaande landbouwregelgeving moet verder vereenvoudigd worden en de administratieve lasten voor de landbouwers teruggedrongen. In dit kader wordt o.a. aangesloten bij een project van de Vlaamse Minister van Bestuurszaken inzake het meten van administratieve lasten over de verschillende bestuursniveaus heen.

In 2005 wordt de éénmalige perceelsaangifte voor zowel de landbouwadministratie als voor de Mestbank verder uitgewerkt. Als referentiesysteem geldt het identificatie- en perceelsregistratiesysteem van de landbouwadministratie (Administratie Beheer en Kwaliteit van de Landbouwproductie). Er gebeurt een afstemming van de identificatie en de betrokken regelgeving van de landbouwadministratie en VLM-Mestbank. Dit moet in 2006 leiden tot een wezenlijke administratieve vereenvoudiging in het kader van de perceelsregistratie voor iedere landbouwer in Vlaanderen.

Ook de invoering van de Europese landbouwhervorming biedt mogelijkheden tot vereenvoudiging. Eén premie per bedrijf (de bedrijfstoelage) vervangt de ontkoppelde premies, waarvan de graan-, slacht- en stierenpremies de bekendste zijn. Via de jaarlijkse verzamelaanvraag, gebaseerd op de activering van gronden, zal alle ontkoppelde steun in één formulier worden aangevraagd.

De uitbetaling van de bedrijfstoelage is afhankelijk van de naleving van de randvoorwaarden (cross compliance). De bepaling van deze randvoorwaarden mag de economische leefbaarheid van bedrijven niet in het gedrang brengen. Het aantal controlebezoeken per landbouwbedrijf dient tot een minimum te worden beperkt. Het is de landbouwadministratie die de controles uitvoert, indien nodig in overleg met andere controleinstanties.

Ook in materies die tot de federale bevoegdheid behoren, zoals voedselveiligheid en dierenwelzijn, wordt door samenwerking met de federale diensten gestreefd naar meer vereenvoudiging voor de landbouwers.

5.2 Ambtelijke organisatie

De Vlaamse land- en tuinbouw met zijn eigen gewestelijk profiel vereist een duidelijke en volwaardige administratieve structuur die in overleg kan treden met andere beleidsdomeinen om het landbouw- en visserijbeleid op het terrein gestalte te geven.

Na de volledige regionalisering van de landbouwbevoegdheden in 2002 met het Lambermontakkoord, werden de landbouwadministraties geïntegreerd binnen het departement Economie, Werkgelegenheid, Binnenlandse Aangelegenheden en Landbouw (EWBL).

De structuur met twee administraties, de administratie Land- en Tuinbouw (ALT) en de administratie Beheer en Kwaliteit Landbouwproductie (ABKL), is sinds eind 2004 volledig operationeel. Begin 2006 dient de gehele landbouwadministratie gehuisvest te zijn in één gebouw, zowel in Brussel als in de provincies. Vanuit deze overgangssituatie zal verder gewerkt worden aan een duurzame en stabiele structuur ten dienste van land- en tuinbouwer, met respect voor de principes uitgezet in de herstructureringsoperatie "Beter Bestuurlijk Beleid" (BBB).

Per provincie wordt één loket op één locatie uitgebouwd. Hierdoor kan de dienstverlening aan de landbouwer gestroomlijnd verlopen en moet de landbouwer nog slechts op één enkele locatie zijn voor zijn contact met de Vlaamse landbouwadministratie. Er werden reeds hergroeperingen doorgevoerd in Limburg, Oost- en West-Vlaanderen en Antwerpen. Dit proces wordt verder gezet.

In het onderzoekslandschap wordt het veranderingstraject tot oprichting van het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) op een realistische en pragmatische manier verdergezet. Het ILVO verenigt de twee wetenschappelijke instellingen: het Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek (CLO) en een deel van het Centrum voor Landbouweconomie (CLE) op de site te Merelbeke. De toegewezen middelen en kennis die door STEDULA (Steunpunt Duurzame Landbouw) werd opgebouwd, zullen na 2006 geïntegreerd worden in het ILVO. Ook met andere instellingen en centra worden partnerschappen aangegaan.

Daarbij is het noodzakelijk om een tijdelijke campus voor het landbouwkundig onderzoek uit te bouwen door de implementatie van een "Masterplan". Daarvoor zal gezocht worden naar externe financiering o.a. bij de Europese Investeringsbank.

Het voorlichtingsapparaat vanuit de administratie zal in functie van de veranderende landbouwsituatie geëvalueerd worden.

5.3 Informatieverzameling en kennisopbouw

Een correct inzicht in de toestand en de verwachte ontwikkelingen van de Vlaamse land- en tuinbouw zijn noodzakelijk voor een goede onderbouwing van het te voeren beleid. Daarom zal vanaf 2005 een Vlaams Landbouwrapport (LARA) worden opgesteld. De Vlaamse overheid beschikt immers over een volwaardig landbouwmonitoringnetwerk dat in staat is economische, sociale en milieukundige gegevens op bedrijfsniveau te verzamelen. Op basis van deze gegevens kan de evolutie van de rendabiliteit van de land- en tuinbouwproductie worden opgevolgd als ook van het landbouwinkomen en de pariteit. De impact van de landbouwhervormingen en de maatregelen in het kader van het Plattelandsbeleid zullen eveneens worden onderzocht. Al deze gegevens zullen opgenomen worden in het Landbouwrapport. Een decretale verankering, gelinkt met de beleidscyclus, wordt uitgewerkt.

Voor het maatschappelijk draagvlak van heel wat maatregelen die andere beleidsdomeinen nemen, onder meer op het vlak van milieu en ruimtelijke ordening, is het belangrijk dat aan de betrokken doelgroep kan aangetoond worden dat met zijn bekommernissen en belangen op een deskundige wijze is rekening gehouden. De landbouwadministratie dient daarom te beschikken over de noodzakelijke know-how, middelen en mensen om de impact van dergelijke maatregelen op landbouw in te schatten en om de landbouwwisie te vertolken bij de uitwerking ervan.

1 KENMERKEN VAN DE ZEEVISSERIJ

1.1 Economische betekenis van de zeevisserij

Op 1 januari 2004 bestond de Vlaamse vloot uit 125 vaartuigen met een gezamenlijk vermogen van 66.938 kW en 23.785 BT. Een achttal vaartuigen is momenteel niet actief en/of niet operationeel. De vissersvloot is opgedeeld in het zogenaamd "groot segment" en "klein segment". Het klein segment omvat vaartuigen tot en met 221 kW, en bestaat uit kustvissers, eurokotters en kleine bokken (61 vaartuigen). Het groot segment groepeerde de vaartuigen met meer dan 221 kW. Tot dit segment behoren de middelgrote en grote bokken en de plankenvaartuigen (64 vaartuigen). Ongeveer 700 werknemers bemannen de 125 vaartuigen. Deze bemanning wordt betaald op basis van een percentage van de waarde van de gevangen vis.

De aanvoer door Vlaamse schepen in de Vlaamse havens bedroeg in 2003 20.107 ton, de totale aanvoerwaarde bedroeg 78,2 miljoen euro. Dit betekende zowel in aanvoer als in aanvoerwaarde een stijging ten opzichte van 2002 met respectievelijk 3 % en 10 %. De aanvoer en aanvoerwaarde in vreemde havens daalde echter met ongeveer de helft, zodat de totale aanvoer in Vlaamse en vreemde havens samen daalde met ongeveer 10% en de aanvoerwaarde met 4 %. De globale aanvoer en aanvoerwaarde bedroegen 23.300 ton en 88 miljoen euro in 2003. De aanvoerwaarde van tong bedroeg ongeveer 35 miljoen euro, die van schol ongeveer 10 miljoen euro. Dit bewijst de allesoverheersende positie van tong en schol voor de vissersvloot.

De voornaamste aanvoerhaven is nog steeds Zeebrugge die ongeveer 69 % van de aanvoerwaarde voor zich neemt, gevolgd door Oostende met ongeveer 30 % en Nieuwpoort met 1 %.

De vloot bestaat vooral uit boomkorvaartuigen (± 95 %). Deze vissen gericht op platvissoorten (tong en schol maar eveneens tarbot, griet, schar, tongschar enz.). Dit zijn producten die zeer goed in de markt liggen en daardoor een goede prijsvorming kennen. Daarom wordt weinig vis aan de markt onttrokken wegens het niet halen van de ophoudprijs. De boomkorvisserij verbruikt veel gasolie. De dure gasolie weegt dan ook zwaar op de rendabiliteit. Vanuit milieuoogpunt krijgt de boomkorvisserij veel kritiek omdat deze visserijmethode sterk de bodem omwoelt wat erg schadelijk is voor het bodemleven.

Voor 2004 zijn de quota voor de meeste vissoorten gevoelig gedaald. Dit is enerzijds te wijten aan de slechte toestand van enkele bestanden zoals kabeljauw en heek. Anderzijds legt de EU uit voorzorg eveneens sterke beperkingen op aan vissoorten die samen met kabeljauw en heek gevangen worden. Dit is het geval voor tong in bepaalde gebieden, tarbot, griet enz. in de Noordzee. De quota liggen sterk verspreid over de verschillende visgronden. Dit heeft het voordeel dat een of andere beperkende maatregel niet alle quota niet op dezelfde wijze beïnvloedt. De verspreiding van de quota is dan weer een nadeel bij de instelling van visserij-inspanningslimieten. Verre visgronden vereisen immers meer stoomdagen en dus meer energieverbruik.

Op dit ogenblik bestaan er geen individuele transferabele quota (ITQ). Er is hieromtrent reeds heel wat discussie gevoerd. Er zijn voor- en nadelen. De huidige regeling heeft ondermeer als pluspunt dat geen investeringen in ITQ's vereist zijn en er is geen aansporing voor Nederlandse reders tot het zich inkopen in een Vlaamse rederij. Minpunten zijn zeker het huidige complexe overheidsbeheer van de quota en de prijs die hoe dan ook betaald wordt voor de licentie.

De visverwerkende nijverheid stelt tussen de 1500 en 2500 mensen te werk. De productie in volume bedroeg 58.367 ton in 2002 met een waarde van 363,5 miljoen euro. De verwerkende nijverheid is beperkt afhankelijk van de eigen aanlandingen. De grote verwerkers en grootdistributeurs betrekken slechts enkele percenten van het aanbod op de binnenlandse veilingen. De verwerkende nijverheid kan zich bijgevolg redelijk onafhankelijk opstellen tegenover de visserij, hoewel zij in een sociale economie parallelle belangen heeft.

De aquacultuur in Vlaanderen vindt traditioneel alleen in zoet water plaats. Het productievolume bedraagt minder dan 350 ton wat macro-economisch beschouwd verwaarloosbaar is.

1.2 Trends en uitdagingen

De visserij moet aan een sterk veranderende omgeving het hoofd bieden: van de beschikbaarheid van de visserijgronden en de met uitputting bedreigde visgronden tot de wensen van de verbruikers en de overheersing van de exploitatiekosten van de vaartuigen. Bovendien heeft de laatste 2 jaar de boomkorfloot sterk te lijden van de kabeljauwherstelplannen van de EU. Hierdoor is de visserij-inspanning voor deze visserijmethode voor 2004 beperkt tot 14 dagen per maand in de Noordzee, Oostelijk gedeelte van het Engels Kanaal, Ierse Zee en ten Westen Schotland.

Op dit ogenblik zijn de kosten als gevolg van de nog steeds dure gasolie hoog. Daarnaast verkleinen de beperkingen van quota en visserij-inspanning de opbrengsten. Een verhoogde prijs kan die verminderde opbrengsten niet of slechts gedeeltelijk compenseren. Dit is één van de oorzaken waarom er weinig animo is om de vloot te moderniseren. Hierdoor dreigt de vloot te verouderen.

Een andere negatieve trend is de bemanning. De reders krijgen het steeds moeilijker om een vaartuig te bemannen. Als gevolg van de vele vangstbeperkingen en de daarbij horende spanning en stress aan boord, gaat het aantal bemanningsleden gestaag achteruit. De zogenoemde vrijheid op zee is volledig verdwenen en de roep naar zee is grotendeels weggefallen. Anderzijds is de expansie van de offshore bedrijven van dien aard dat ze aan boord van deze vaartuigen heel wat zeelui goed kunnen gebruiken. Deze bedrijven trachten dan ook onder de vissers te rekruteren.

Ten gevolge van de slechte toestand van enkele visbestanden en de wil van de Europese Commissie om deze opnieuw op peil te brengen, zullen de quota in de toekomst waarschijnlijk nog dalen. Ook een uitbreiding van de gebieden met een visserij-inspanningsbeperking is reëel. Een voortzetting van dit beleid zou tot gevolg kunnen hebben dat de Belgische vloot te weinig dagen op zee mag verblijven om nog rendabel te kunnen vissen. Deze regeling treft immers ook heel wat andere vissoorten die niet onder de quotaregeling vallen maar die naast de quotasoorten als bijvangst gevangen worden. Dit geldt vooral in de Westelijke Wateren.

Op dit ogenblik is de steun voor nieuwbouw en hermotorisering verboden. Dit maakt dat met de huidige slechte toestand in de visserijsector, de vernieuwing van de vaartuigen nog zal vertragen. De steun is eveneens gebonden aan het respect van de zogenoemde referentieniveaus in tonnage en motorvermogen.

Vermoedelijk als gevolg van een strikte toepassing van de zogenoemde economische band daalt de aanvoer in vreemde havens jaar per jaar. Een behoud van deze strikte toepassing is dan ook aangewezen in de toekomst.

- Modernisering van de vloot, de uitrusting van de vissershavens en de visverwerkende sector blijven prioritair bij de besteding van Europese en Vlaamse middelen
- Het quotabeheer, het vlootbeleid en de organisatie van de afzet worden samen met de sector geëvalueerd en zo nodig aangepast
- Een betere communicatie en samenwerking tussen het onderzoek en de sector moeten de voorgestelde beleidsopties een breder draagvlak geven.
- Onderzoek naar nieuwe visserijmethodes en de mogelijkheden voor maricultuur kunnen bijdragen tot een meer duurzame visserij
- Er zal een intersectoraal, interbestuurlijk en interdepartementaal overleg georganiseerd worden over de manier waarop het visserijonderwijs en de beroepsopleiding van vissers in de toekomst het best georganiseerd wordt

De Vlaamse overheid gaat voor het behoud van een onafhankelijke Vlaamse visserij. Het gemeenschappelijk visserijbeleid (GVB) is hierbij in belangrijke mate voorwaardenscheppend en kaderstellend. De Vlaamse minister bevoegd voor Zeevisserij zal daarom het voortouw nemen bij besprekingen m.b.t. zeevisserij op Europees niveau. Het is evenwel aan de Vlaamse overheid en alle geledingen van de Vlaamse visserijsector om het op het terrein te realiseren.

Een soepele samenwerking tussen de overheidsdiensten, de reders, de Stichting Duurzame Visserijontwikkeling (SDVO) en alle actoren, alsook eenvoud in de structuren en regelgeving, zullen hierbij de sleutelementen zijn. Alle economische spelers in de sector moeten daarbij hun eigen verantwoordelijkheid opnemen en ervoor zorgen dat de exploitatie van de visgronden op een duurzame en ecologisch verantwoorde manier gebeurt.

Het streefdoel is een vereenvoudigd quotabeheer en een aangepast vlootbeleid, waarbij ook aandacht gaat naar de bestending van het kleine vlootsegment. Een goede en/of betere omkadering, zowel vanuit financieel oogpunt als vanuit het onderzoek en voorlichting, moet ertoe bijdragen dat de Vlaamse vissers op een rendabele maar ook ecologisch verantwoorde wijze kunnen blijven vissen.

2.1 Kwaliteit

2.1.1 Een betere omkadering moet bijdragen tot een kwaliteitsvolle zeevisserij

Financiële ondersteuning: FIVA en FIOV

Bij de besteding van de Vlaamse en Europese middelen van de visserijsector zal de aandacht gaan naar een duurzame en economisch leefbare visserij en aquicultuur.

Centraal hierbij staan:

- veiligheid en verbetering van de arbeidsomstandigheden aan boord
- verbetering van de bestaande en ondersteuning van het zoeken naar alternatieve visserijtechnieken, gepaard gaande met brandstofbesparing
- verbreding van de visserij naar andere functies toe, hierbij kan gedacht worden aan het toeristische aspect
- experimentele projecten voor het onderzoek naar milieuvriendelijker technieken of de visserij op niet gequoteerde soorten
- de viskwaliteit en traceerbaarheid in alle schakels van de keten, beginnend met een verbetering van de conditionering van de gevangen vis op de visservaartuigen
- de visverwerking en afzet van visserijproducten, van belang hierbij zijn productvernieuwing en het creëren van een hogere toegevoegde waarde.

Hiertoe werden de Europese middelen herverdeeld en werden meer middelen voorzien voor horizontale en omkaderingsprojecten. Dit neemt niet weg dat de modernisering van de vloot, de uitrusting van de vissershavens en de visverwerkende sector prioritaire aandacht zullen blijven krijgen.

Het Financieringsinstrument voor de Vlaamse Visserij en Aquicultuursector (FIVA) zal daartoe in zijn bestaan gevrijwaard worden.

Onderzoek en voorlichting

Het onderzoek en de voorlichting moeten er toe bijdragen dat de Vlaamse vissers op een rendabele maar ook ecologisch verantwoorde wijze kunnen blijven vissen. Het onderzoek moet dan ook over de nodige middelen kunnen beschikken om realistische en betrouwbare inschattingen van de visstocks te kunnen maken.

2.1.2 De kwaliteit van de bemanningsleden in de zeevisserij

Het brevettensysteem in de zeevisserij bevindt zich momenteel in een overgangsstadium. Jongeren die op de leeftijd van 16 jaar gaan varen en in het bezit zijn van een brevet aspirant beperkte zeevisserij, worden na de voorziene ervaring matroos, stuurman én schipper. Ze bekomen het brevet van schipper zonder enige verdere schoolse opleiding. Er is nood aan een onderwijsvorm waarbij bemanningsleden een korte naschoolse informatieve opleiding krijgen bij elke promotie (van matroos tot stuurman en van stuurman tot schipper).

2.2 Innovatie

2.2.1 Een toekomstgericht quotabeheer

Van dagplafonds naar beperking over een periode volgens motorvermogen

Het huidige quotabeheer streeft een maximale spreiding van de quotaopname na. Dit werd voornamelijk

gerealiseerd via de vaststelling van dagvangstbeperkingen.

Voor tong in de Noordzee werd een andere optie genomen: het quotum werd voor een langere periode verdeeld op basis van het motorvermogen van het vaartuig. De Dienst Zeevisserij herverdeelt na verloop van de periode het niet gebruikte quotum. Door deze aanpak kan de visser een economisch voordeel halen aangezien hij, door een betere concentratie van de inspanning, zijn kosten kan drukken. Ook het zee-milieu vaart er wel bij omdat dit systeem leidt tot minder teruggooi van ongewenst gevangen soorten.

Om tot een meer efficiënte visserij te komen, kan overwogen worden dit systeem uit te breiden. Dit systeem werd voor schol in de Noordzee, kabeljauw in de Westelijke Wateren en tong in het Bristol kanaal in de loop van 2004 toegepast. Eind 2004 zullen de Dienst Zeevisserij en de quotacommissie van de Rederscentrale het evalueren. De evaluatie zal moeten uitwijzen of dit systeem een haalbaar alternatief vormt voor het quotabeheer ingesteld via dagplafonds.

Invoering van individuele quota's en eventuele overdraagbaarheid

In de huidige context van steeds kleiner wordende quota, hoge olieprijsen en rekruteringsproblemen voor de bemanning, zullen de mogelijkheden van de invoering van (overdraagbare) individuele quota verder onderzocht worden zodat er meer duidelijkheid komt over de haalbaarheid ervan. De Stichting Duurzame Visserijontwikkeling (SDVO) kan hier een stimulerende rol in spelen.

2.2.2 Een aangepast vlootbeleid

Het vlootbeleid moet er op gericht zijn een vloot te creëren die in evenwicht is met de haar toegewezen quota en bovendien in capaciteit voldoet aan de opgelegde referentieniveaus.

Een herstel van het evenwicht door het onttrekken van vaartuigen uit de vloot is daarom aangewezen. Uit het oogpunt van rendabiliteit moeten in de toekomst minder vaartuigen de beschikbare quota kunnen bevissen.

Via een beperkte slooprondte in de herfst van 2004 wordt 711 GT uit productie genomen zodanig dat het referentieniveau van de tonnage wordt gerespecteerd. Dit opent de poort om opnieuw van subsidies te kunnen genieten voor moderniseringswerken aan boord van de vissersvaartuigen.

Het is wenselijk de mogelijkheden tot samenvoeging van motorvermogen te onderzoeken. Dit kan gerealiseerd worden door het maximale motorvermogen van een vaartuig op te trekken. Momenteel geldt bij het samenvoegen van vermogen een limiet van 1300 PK (957 kW). Als die limiet opgetrokken wordt tot bijvoorbeeld 1500 PK (1105 kW), kan dit het samenvoegen stimuleren. Op deze wijze blijft het vermogen van de vloot behouden maar vermindert de tonnage van de vloot. Bovendien is het zo dat de sector deze herverdeling zelf financiert niet tegenstaande de investering op vaartuigniveau mag verwacht worden dat de rendabiliteit van het vaartuig zal verhogen via de toekenning van meer quota.

2.2.3 Nieuwe visserijmethodes

De Belgische zeevisserij wordt gekenmerkt door een grote mate van specialisatie, zowel wat betreft de aangevoerde soorten als wat betreft de visserijmethodes. Onze visserij legt zich vooral toe op de aanvoer van hoogwaardige vissoorten zoals tong en schol. De afhankelijkheid van een beperkt aantal visbestanden maakt de sector bijzonder kwetsbaar. Voor het vangen van deze vis worden hoofdzakelijk zeer efficiënte doch zware, gesleepte vistuigen ingezet. Dit gaat ten koste van een hoog brandstofverbruik wat het rendement van deze activiteit in periodes van hoge brandstofprijzen negatief beïnvloedt. Deze dubbele kwetsbaarheid dwingt tot het introduceren van zuinigere alternatieve visserijmethodes. Met het

oog op een maximale bescherming van de visbestanden moeten de nieuwe visserijtechnieken selectief zijn en een minimum aan niet-commerciële bijvangsten en teruggooi produceren. Een gezond marien ecosysteem is essentieel als leefomgeving voor de levende rijkdommen van de zee. Er moet dan ook voor gezorgd worden dat de milieu-impact van de visserijactiviteiten minimaal is. Dit kan door het toepassen van nieuwe milieuvriendelijke visserijtechnieken en door technische aanpassingen aan bestaand vistuig. Het invoeren van nieuwe visserijmethodes zal moeten gepaard gaan met een modernisering van de vloot en de ontwikkeling van nieuwe types polyvalente vissersvaartuigen.

2.2.4 Maricultuur

Vlaanderen hinkt sterk achterop i.v.m. maricultuur (kweek in zee) in vergelijking met de buurlanden. Door de verdere Europese afbouw aan vlootcapaciteit en dalend vangstpotentieel, bestaat er nood aan reconversie van onze visserij. Structurele ingrepen op het Belgische continentaal plat bemoeilijken de kustvisserij, maar creëren mogelijkheden voor maricultuur.

Uit verkennend onderzoek blijkt dat schelpdierkweek door middel van hangcultuur in 'offshore' gebieden zeer goed mogelijk is. Gezien de zeer kleine milieu-impact van deze kweekmethoden, kunnen zij niet alleen toegepast worden in windmolenparken, maar eveneens in natuurgebieden, zoals RAMSAR- en Natura 2000-gebieden. De algemene afname van visbestanden is te wijten aan enerzijds overbevissing en anderzijds een verminderde hernieuwing van de visbestanden. Het kunstmatig laten aangroeien van het visbestand door het in zee uitzetten van gekweekte jonge vis, 'restocking' genaamd, zou hier eventueel een positieve bijdrage kunnen leveren. Daarnaast wordt begeleiding bij reconversie van bestaande conventionele teelten, zoals varkens- en glasteelt naar aquacultuur beschouwd als een belangrijk gegeven in de nabije toekomst.

De invoering van maricultuur wordt in overleg met de federale overheid (bevoegd voor de vergunning verlening) verder onderzocht.

2.3 Samenwerking

2.3.1 Een gedifferentieerd beleid naar groot- en kleinsegment

Om het behoud van het kleine vlootsegment te realiseren zou de mogelijkheid tot het samenvoegen van motorvermogens kunnen beperkt worden. Desgevallend kan het introduceren van een tussenschot overwogen worden.

Het systeem van toegekende hoeveelheden voor een periode op vaartuigniveau kan eveneens bijdragen tot het afschermen van het kleine segment, via een eventuele toekenning van een historisch vangstaandeel. Voor een gedeelte van de kustvisserij kan de inschakeling in de toeristische sector een alternatief bieden.

2.3.2 Betere communicatie tussen wetenschappers en de visserijsector

In het huidige adviesvormingssysteem ter ondersteuning van het Europees gemeenschappelijk visserijbeleid, formuleren wetenschappers jaarlijks beheersadviezen op basis van zowel visserijafhankelijke als visserijonafhankelijke gegevens. De toevoer van gegevens vanuit de bedrijfssector speelt hierin een cruciale rol. De voorbije jaren is er echter sprake van een zeker onbegrip in de verhouding tussen bepaalde segmenten van de visserijsector en de wetenschappers die instaan voor de beheersadviezen. Met name het biologisch visserijonderzoek is steeds vaker onderwerp van kritiek vanwege de sector. Een en ander

is terug te brengen tot een gebrek aan communicatie tussen sector en wetenschappers. Hierdoor ontstaan nogal wat misvattingen over het hoe en het waarom van het onderzoek. Er is duidelijk nood aan een betere communicatie tussen beide actoren, en aan een betere doorstroming van informatie van de wetenschappers naar de sector toe, en omgekeerd. Op korte termijn moet dit leiden tot een betere verstandhouding tussen visserijsector en wetenschappers, en op iets langere termijn tot een grotere responsabilisering van de sector bij de ontwikkeling en uitbouw van duurzame exploitatievormen. De Stichting Duurzame Visserijontwikkeling (SDVO) kan hierin, samen met de Vlaamse overheid, een richtinggevende rol spelen.

2.3.3 Veilplicht en coördinatie van de afzet

Teneinde het veilen in de bestaande Vlaamse visveilingen beter te harmoniseren en bij te dragen tot een nog transparantere prijsvorming zal een eventuele invoering van een Vlaamse veilplicht en een betere coördinatie van de afzet in overleg met de betrokkenen, bestudeerd worden.

2.3.4 Een goede relatie met het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)

Het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) heeft naast haar ondersteunende functie voor het wetenschappelijk onderzoek in de kustzone, als opdracht resultaten uit het wetenschappelijk onderzoek over te brengen naar het brede publiek en sensibiliseringsacties op te zetten. Het VLIZ heeft een interfacefunctie tussen wetenschappelijke middens, overheidsinstanties en het grote publiek. Gelet op het gezamenlijke actierein betekent het VLIZ een waardevolle partner voor de dienst Zeevisserij en het departement Zeevisserij te Oostende.

2.4 Verjonging

De visserij heeft de laatste twee decennia permanent te kampen gehad met het probleem van de bemanningsbehoefte. Dit vertaalt zich in een

- (1) steeds kleiner wordend aantal inschrijvingen voor het secundaire zeevisserijonderwijs;
- (2) sectoraal tekort aan kaderpersoneel (gekwalificeerde vissers met brevet van schipper en/of motorist);
- (3) te geringe bemanningsreserve.

Alle betrokken instanties (Vlaamse overheid, de Provincie West-Vlaanderen en de sector) moeten werken aan een verbetering van het imago van het vissersberoep waarbij het nieuwe sociaal statuut van de visser dik in de verf wordt gezet. Het gaat om een enigszins (financieel) aantrekkelijk statuut dat begint aan de visserijopleiding en eindigt aan de pensionering. De Stichting Duurzame Visserijontwikkeling heeft hier een belangrijke rol te spelen.

Het visserijonderwijs zou zoveel als mogelijk gebruik moeten maken van afwisselend schoolse opleiding en praktijk aan boord. Deze opleiding is zo specifiek dat er een nauwe samenwerking moet kunnen zijn tussen de leerkrachten en de bemanningen van het vaartuig waarop de leerlingen stage lopen.

Er is intersectoraal, interbestuurlijk en interdepartementaal overleg nodig over de manier waarop het visserijonderwijs optimaal georganiseerd kan worden.

De Vlaamse overheid zal de individuele beroepsopleiding om volwassenen te herscholen tot vissers, in een samenwerking met de VDAB en de Provincie, verder ondersteunen. Er zijn trouwens ook goede matrozen nodig.

De Vlaamse overheid wenst verder te onderzoeken hoe zij kan bijdragen tot de verjonging van de bemanningen, én tot het behoud van de jongeren in het vissersbedrijf. Het fonds voor de scheepsjongens blijft hiervoor een belangrijk instrument. De Vlaamse overheid zal nagaan of de rol van dit fonds nog versterkt kan worden. Tevens staat de Vlaamse overheid volledig achter het initiatief "Zee kiezen". Dit project wil jongeren, leerkrachten en ouders de breedst mogelijke informatie bieden betreffende de opleidingsmogelijkheden tot het beroep als zeevisser, het leven aan boord van vissersvaartuigen en het maatschappelijke, sociale en familiale karakter.

3 BELANGRIJKSTE INSTRUMENTEN IN HET ZEEVISSERIJBELEID

De Vlaamse zeevisserij wordt in zeer grote mate bepaald door het Europese visserijbeleid. Zoals bekend werd dit Europese visserijbeleid hervormd eind 2002. Deze hervormingen moeten verder uitgevoerd worden.

3.1 Herstelplannen

Als gevolg van de voorstellen van de Europese Commissie waarbij herstelplannen voor kabeljauw en heek vooropgesteld worden, zijn verdere beperkingen voor onze vissers te verwachten. Waarschijnlijk zal dit gebeuren onder de vorm van een vermindering van de visserij-inspanning. De herstelplannen mogen geen al te grote supplementaire belasting voor onze schippers veroorzaken.

3.2 Structuurbeleid

Als gevolg van de hervorming van het visserijbeleid is tot eind 2004 de steun voor nieuwbouw toegelaten onder zeer restrictieve voorwaarden, zoals capaciteitsafbouw op individueel vlak en vermindering van de referentieniveaus van de vloot. Vermits dergelijke nieuwbouwsteun het krappe referentieniveau nog extra zou doen dalen met 3%, is de invoering ervan niet wenselijk. Ook de steun die betrekking heeft op de capaciteit (vb. motor) is verboden. Steun voor modernisering, kwaliteit, verbetering arbeidsomstandigheden enz. blijft wel toegelaten, op voorwaarde dat de referentieniveaus van de vloot worden gerespecteerd. Verder blijft steun toegelaten voor andere structurele maatregelen zoals steun voor aquacultuur, promotie van producten, verwerking en afzet....

51

3.3 Controle

Voor het herstelplan van de kabeljauw zal een specifiek monitoringsprogramma worden uitgewerkt. De controleautoriteiten van de betrokken lidstaten dienen hiervoor samen te werken. Op Europees vlak zullen verder beslissingen dienen genomen te worden met betrekking tot de oprichting van een gemeenschappelijke controlestructuur, wellicht onder de vorm van een communautair agentschap, en over de invoering van een elektronisch logboek.

3.4 Regionale adviesraden

Op Europees vlak dient de stem van de Vlaamse visser en reder in de nog op te richten Regionale adviesraden (RAC's) goed door te klinken. Dit moet bijdragen tot een Europese besluitvorming die beter door de aanvoersektor gedragen wordt. Er zijn een drietal RAC's waar België belangen te verdedigen heeft, namelijk de Noordzee, de Noordwestelijke wateren en de Zuidwestelijke wateren. De regionale adviesraden brengen alle betrokken partijen en of belanghebbenden inzake de visserij in een bepaalde regio bijeen. Een beter wederzijds begrip t.a.v. de standpunten van alle belanghebbende ten opzichte van wetenschappers en overheid kan leiden tot een eenvoudigere regelgeving die bovendien beter wordt gedragen door de sectorgenoten.

3.5 Promotie

VLAM staat in voor de promotie en marketing van visserijproducten. De marketingdoelstelling bestaat er in het consumptiepatroon van de consument wat visserijproducten betreft te diversifiëren. Hierdoor wordt enerzijds een beter evenwicht tussen vraag en aanbod nagestreefd. Anderzijds moet de totale visconsumptie (toegevoegde waarde in de keten) gestimuleerd worden door zowel nieuwe klanten aan te trekken (low- en non-users) als de gebruiksfrequentie (bij medium- en high-users) te verhogen.

In de communicatie naar de eindverbruiker wordt vis gepositioneerd als zeer verscheiden in soort. Daardoor is de consument in de mogelijkheid prijsbewuste aankopen te maken. De vishandelaar is de aangewezen persoon om hem hierbij te adviseren. Extra troeven die uitgespeeld worden zijn: gezondheid, licht verteerbaar, smakelijk, natuurlijk en conveniënt.

3.6 Administratie

Teneinde de administratie gehuisvest te Brussel en verantwoordelijk voor de projectbehandeling in het kader van FIVA en FIOV, dichtbij de betrokkenen te brengen (het één loket-principe), zal in de Dienst Zeevisserij te Oostende gestart worden met de organisatie van permanente zitdagen voor de vissers.

ALLE HENS AAN DEK VOOR EEN DYNAMISCH VLAAMS PLATTELAND

1 PLATTELANDSBELEID: EEN NIEUW VERHAAL?

We staan aan de beginperiode van de eerste Vlaamse legislatuur waar het plattelandsbeleid als bevoegdheid toegewezen wordt aan een minister. Het regeerakkoord geeft hiertoe een duidelijk mandaat: de Vlaamse Regering neemt, in een sterk partnerschap met gemeenten en provincies, stimulerende maatregelen opdat het platteland zich op een harmonieuze manier verder ontwikkelt als kwalitatief woon- en leefgebied, dynamisch productiegebied en gemeenschappelijke ruimte voor de hele samenleving. Daartoe wordt werk gemaakt van een Vlaams beleidsplan met als voornaamste doelstellingen:

- het streven naar een goed ingepaste en kwaliteitsvolle duurzame land- en tuinbouw
- de opvang van de sociale gevolgen van de veranderingen in de landbouw
- het ondersteunen en beter integreren van de economische dynamiek
- het versterken van de kwaliteit van woon- en leefomgeving in kleine kernen
- het behoud en de versterking van de werkgelegenheid op het platteland
- de verbreding van de plattelandseconomie
- het instandhouden van milieu, natuur, het landelijk erfgoed, het landschap en de open ruimte
- versterken en ontwikkelen van de eigen identiteit.

Hiermee is het Vlaamse platteland een volwaardig aandachtspunt voor de ganse Vlaamse Regering. Wat nieuw is: we bekijken de landelijke gebieden in Vlaanderen niet langer vanuit eenzelfde, overwegend sectorale bril, maar hebben oog voor de grote diversiteit tussen en dynamiek binnen deze gebieden. Laat ons dan ook geen tijd verliezen met het voeren van discussies over de exacte definitie en afbakening van hét Vlaamse platteland. Meestal impliceren dergelijke omschrijvingen een verenging. Wij willen rekening houden met de verscheidenheid tussen en de verschillende dimensies van de landelijke gebieden. Het Vlaamse platteland is geen statisch gegeven en daarbij, deze gebieden kennen een sterke verbondenheid met de steden. Indien dit nodig blijkt, kan altijd worden over gegaan tot een omschrijving van specifieke actiegebieden voor de uitvoering van een bepaalde maatregel.

2 DE METAMORFOSE VAN HET VLAAMSE PLATTELAND

Het Vlaamse platteland is in beweging! Er doen zich ingrijpende veranderingen voor die een impact hebben op het karakter en het uitzicht van onze landelijke omgeving. Deze veranderingen hebben te maken met een uitbreiding van de maatschappelijke functies van ons platteland. Traditioneel was het platteland een agrarische gemeenschap waarbij het ruimtegebruik sterk gericht was op voedselproductie. De voorbije tien jaar kwamen, zowel onder impuls van nieuwe maatschappelijke behoeften als ten gevolge van het sterk vernieuwde Europees landbouwbeleid, binnen de landbouwsector nieuwe initiatieven op gang zoals hoevertoerisme, het aanbieden en promoten van streekproducten en landschapszorg. Daarnaast deden andere economische dragers hun intrede op het platteland (industrie, handel, transport, recreatiebedrijven, commerciële en niet-commerciële dienstverlening, ...). Meer en meer Vlamingen ontdekten ook de landschappelijke kwaliteiten en de socio-culturele rijkdom van de meer landelijke gebieden. Het platteland werd voor de bewoners van de stedelijke gebieden een aantrekkelijke vestigingsplaats en zeer

gewaardeerde omgeving voor vrije tijdsbesteding, ontspanning en recreatie.

Deze evolutie manifesteert zich echter niet overal op dezelfde manier en in dezelfde richting: het verloop ervan is sterk streekgebonden. Daarenboven zijn de gevolgen die gepaard gaan met de verruimde opdracht van het platteland ook niet altijd en overal toe te juichen en aan te moedigen. Zo worden meer en diverse claims gelegd op de beperkt beschikbare (landbouw)ruimte en ontstaat er een grotere druk op het natuurlijke milieu. Traditionele dorpsgezichten en mooie landschappen dreigen hun eigenheid te verliezen. En niet alle plattelandsbewoners bevinden zich in de mogelijkheid om op een even evidente of soepele wijze om te gaan met de dagdagelijkse gevolgen van deze veranderingen. Zij worden geconfronteerd met hogere prijzen op de woningmarkt, een teruggang van het aantal publieke en commerciële voorzieningen in de landelijke (deel)gemeenten, nieuwe beperkingen en verbodsbepalingen, een verminderd samenhangend dorpsleven, Er ontstaan ook spanningen tussen mensen die leven en werken op het platteland enerzijds en mensen die het platteland 'bezoeken' of het louter zien als woon- en/of slaapruijnte anderzijds.

Zo goed als alle landelijke gebieden in Vlaanderen worden ook gekenmerkt door een, naar Europese normen, sterke en aanhoudende (sub)urbanisatiedruk. Het gevolg hiervan is een onmiskenbare verwevenheid tussen stad en platteland onder de vorm van woon-, werk- en recreatieverkeer. Het klassieke onderscheid tussen stad en platteland in Vlaanderen is hiermee verleden tijd. Natuurlijk, een dergelijke korte (fysieke) afstand tussen stad en platteland heeft zo zijn voordelen. Wij denken hierbij bijvoorbeeld aan ruimere kansen voor nieuwe economische dragers op het platteland of het meegenieten door plattelandsbewoners van het ruimere culturele aanbod in (groot)steden. Toch blijft het belangrijk om, in een wereld van globalisering en de daarmee gepaard gaande processen, voldoende aandacht en appreciatie te hebben voor die zaken die onze directe leefomgeving aanbelangen.

Als eerste minister die bevoegd is voor het Vlaamse platteland wil ik op een vernieuwende en inspirerende manier inspelen op de vele ontwikkelingen die zich in een vlog tempo voltrekken in onze landelijke gebieden. Daarbij komt het erop aan om de zeer uiteenlopende evoluties die zich vandaag op het platteland manifesteren op een danige manier te kanaliseren zodat alle betrokken actoren er belang bij hebben om te komen tot een dynamisch platteland waar het goed is om leven, werken en ontspannen.

3 DE UITGANGSPUNTEN VOOR EEN VLAAMS PATTELANDSBELEID

Het plattelandsbeleid beoogt de duurzame ontwikkeling van de landelijke gebieden in Vlaanderen. Het gaat bijgevolg uit van een integraal perspectief en richt zich op de economische, ecologische en sociaal-culturele aspecten van het platteland. Een duurzaam plattelandsbeleid heeft als grootste uitdaging het tot stand brengen van een grotere verwevenheid en afstemming tussen de verscheidene sectoren in de landelijke gebieden. Daarbij staat het behoud en bevorderen van de vitaliteit van de landelijke gebieden centraal. Deze vitaliteit wordt bepaald door een bloeiende economie, goede woonomstandigheden en een voorzieningenniveau dat aangepast is aan de behoeften van plattelandsbewoners, een dynamische sociale structuur en een sterke beleving van de culturele eigenheid, een gezonde leefomgeving en een aantrekkelijk landschap. Een hoge mate van betrokkenheid van de inwoners van landelijke gemeenten bij het (politieke) besluitvormingsproces dat betrekking heeft op al deze aspecten, draagt tevens bij tot de leefbaarheid van een plattelandsgebied.

Concreet wil dit zeggen dat het Vlaams plattelandsbeleid gericht is op kwaliteit en differentiatie: er wordt rekening gehouden met de noden van en omstandigheden in de verschillende landelijke gebieden. De behoeften en mogelijkheden van de plattelandsbewoners en hun organisaties verschillen tevens van streek tot streek. Het is met andere woorden belangrijk dat de schaal waarop het beleid wordt uitgetekend en de inhoud van het beleid goed aansluiten bij de aard van het beoogde gebied. Op die manier wordt bijgedragen tot het behoud en de versterking van de streekeigenheid.

Bijgevolg is het de logica zelve dat het Vlaams plattelandsbeleid tot stand komt in nauw overleg met de lokale en provinciale besturen en een gebiedsgerichte uitwerking kent.

4.1 Europa duwt aan de kar

Van nul af aan beginnen hoeft gelukkig niet. De Europese Unie heeft, in het kader van het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en het Structuurbeleid reeds langer de betrachting om de ontwikkeling van de plattelandsgebieden te stimuleren.

Zo bevat het huidige Vlaamse Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling (PDPO, periode 2000 – 2006) onder hoofdstuk 9.3.9 een aanzet om te komen tot een meer geïntegreerd plattelandsbeleid. Er kunnen sinds 2002 projectvoorstellen ingediend worden bij de provincies ter uitvoering van de provinciale programma's voor plattelandsontwikkeling die in het kader van dit hoofdstuk 9.3.9 werden opgesteld. De provinciale plannen bevatten acties en maatregelen die inspelen op de specifieke knelpunten en potenties van de plattelandsgebieden binnen de provincie. Op die manier geven provincies, lokale besturen, maatschappelijke organisaties en privé-partners samen uitvoering aan het gebiedsgerichte plattelandsbeleid dat zich richt tot de hele plattelandsbevolking.

De mooie verscheidenheid aan ingediende projecten en de hierdoor ontstane lokale dynamiek sterken mij in de overtuiging dat we deze ingeslagen weg, ook in het kader van het nieuwe PDPO (periode 2007 – 2013), verder kunnen bewandelen. In het algemeen bevat het hoofdstuk 9.3.9 van het huidige PDPO ook een groot aantal aangrijpingspunten die verdere uitwerking kunnen krijgen in het Vlaams plattelandsbeleidsplan.

Het tweede Europese programma dat onder mijn bevoegdheid ressorteert is LEADER+. Dit Communautair Initiatief voor Plattelandsontwikkeling loopt momenteel parallel aan het PDPO. In vijf gebieden van Vlaanderen (Brugs Ommeland, Meetjesland, Pajottenland, de Kempen, Midden Maasland) zijn de zogenaamde Plaatselijke Groepen (bestaande uit tenminste 50% economische en sociale partners en verenigingen) verantwoordelijk voor de uitwerking van een ontwikkelingsstrategie voor hun gebied. Er werden onder meer projecten rond verbreding binnen de landbouw en initiatieven rond vorming, educatie en toeristische aantrekkelijkheid op stapel gezet. Daarbij wordt niet alleen gestreefd naar een duurzame ontwikkelingsstrategie voor de streek; er wordt tevens gebouwd aan duurzame partnerschappen. Dit laatste is van groot belang voor de uitbouw van een plattelandsbeleid: waar mensen elkaar vinden, krijgen (ver)nieuwe(nde) ideeën vorm. Trouwens, een dynamisch plattelandsbeleid steunt op een breed maatschappelijk vlak.

Voor de nieuwe Europese programmeringsperiode (2007 – 2013) wordt door de Europese Commissie (COM(2004)490) voorgesteld om één Europees kader te ontwikkelen voor programmering en financiële ondersteuning (het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling). De nieuwe verordening wordt eind 2004 - begin 2005 verwacht. De eerste twee prioriteitsassen richten zich op het bevorderen van de competitiviteit in de land- en tuinbouwsector en landbeheer. De derde prioriteitsas van dit ene programma zal 'het bevorderen van de kwaliteit van het leven in rurale gebieden en het aanmoedigen van diversificatie van de economische activiteit' tot doel hebben. In het kader van het Vlaamse plattelandsbeleid zal voornamelijk de uitwerking van deze derde as veel aandacht en directe actie vragen. Het stellen van een beperkt aantal, maar toch essentiële Vlaamse prioriteiten, het invoeren van duidelijke en vlot werkbare procedures en het zo maximaal mogelijk benutten van de beschikbare Europese middelen zijn hierbij belangrijke uitgangspunten. Als minister van Platteland is het mijn taak om deze middelen zo optimaal mogelijk in te zetten vanuit het streven naar een duurzaam plattelandsbeleid.

Daarnaast streef ik naar een goede afstemming en een hoge mate van coherentie tussen de nieuwe Europese programma's ter uitvoering van het Cohesiefonds enerzijds en het nieuwe plattelandsontwikkelingsprogramma anderzijds.

4.2 De Vlaamse overheid maakt werk van platteland

Uitgaande van het belang van een globale visie veronderstelt een volwaardig Vlaams plattelandsbeleid:

1. Een plattelandsvriendelijk Vlaams sectoraal beleid

Bij de totstandkoming, uitvoering en evaluatie van het Vlaamse reguliere of sectorale beleid wordt aandacht besteed aan de plattelandsthematiek en rekening gehouden met de eigenheid van landelijke gebieden. Het opstellen van een toetsingsinstrument voor nieuwe beleidsinitiatieven vormt een van de eerste op te starten initiatieven in het kader van het plattelandsbeleid. Dit instrument toetst nieuwe regelgeving, plannen en Vlaamse overheidsinitiatieven aan vragen zoals 'is het organisatorische aspect van de maatregel voldoende uitgebouwd in de landelijke gebieden', 'kan de maatregel op een gedifferentieerde wijze toegepast worden', 'is de maatregel vlot uitvoerbaar door landelijke gemeenten', 'bevordert de maatregel wenselijke evoluties in het platteland', 'wordt rekening gehouden met de sociaal zwakkere groepen van burgers op het platteland (vervoersafhankelijken, zorgbehoevenden, jongeren,...)', 'is de maatregel voldoende afgestemd op reeds lopende initiatieven (binnen of buiten de eigen sector)', ... Dit instrument wordt opgemaakt in samenwerking met de vertegenwoordigende organisaties van de gemeenten en de provincies.

2. Een bijsturing van bestaande instrumenten, initiatieven en regelgeving.

Het behalen van de algemene plattelandsdoelstellingen zoals geformuleerd in het regeerakkoord, de tenuitvoerlegging van plattelandsgerelateerde thema's uit het regeerakkoord, het streven naar meer ruimte voor maatwerk en de noodzaak om instrumentarium beter op elkaar af te stemmen en/of te vereenvoudigen, zal ongetwijfeld leiden tot een bijsturing van sectorale beleidsinstrumenten. Zo werkt het plattelandsbeleid door in andere beleidsdomeinen en wordt een samenwerking over verschillende beleidsdomeinen heen aangemoedigd.

3. Het stimuleren of initiëren van aanvullende, flankerende en vernieuwende initiatieven. Dit kan in het kader van het Vlaams plattelandsbeleidsplan gebeuren.

4. Een afstemming en/of bundeling en efficiëntere inzet van middelen. Zo wordt op de Vlaamse begroting vanaf 2005 een apart programma voor platteland voorzien dat onder meer de horizontale cofinanciering regelt van Europese plattelandprojecten.

4.3 Het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO)

Concreet ervaar ik mijn opdracht als het streven naar een toekomstgericht, dynamisch en levendig platteland dat de landschappelijke, sociale en cultuur-historische rijkdom respecteert en stimuleert. Een betere integratie tussen belangen en sectoren is echter een basisopdracht van de Vlaamse overheid, de provinciale besturen en de gemeentebesturen samen.

In de geest van het Vlaams regeerakkoord ben ik gewonnen voor een goed begrepen toepassing van het subsidiariteitsprincipe naar planning en uitvoering toe. Hiertoe creëer ik een volwaardig forum, m.n. het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg. Dit overlegorgaan brengt de leden van de Vlaamse Regering, de voor platteland bevoegde gedeputeerden en lokale mandatarissen samen rond de tafel met het oog op

1. de opvolging van de uitvoering van het Vlaams plattelandsbeleid;
2. het formuleren van beleidsvoorstellen en adviezen naar de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement toe;
3. het bevorderen van de interbestuurlijke en beleidsdomeinoverschrijdende samenwerking naar en in

landelijke gebieden;

4. het verhogen van de afstemming tussen regelgeving, instrumentarium en initiatieven die een invloed hebben op het platteland en zijn bewoners;
5. het formuleren van een Vlaamse insteek naar de nieuwe Europese programma's (Cohesiebeleid en PDPOII – derde as voor wat het algemeen plattelandsbeleid betreft);
6. het in kaart brengen en evalueren van de financieringsinstrumenten bestemd voor de landelijke gebieden.

Het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg wordt ondersteund door drie werkgroepen die actief zijn rond de drie hoofdfuncties die het platteland vervult. Deze werkgroepen zijn samengesteld uit deskundigen, ambtenaren en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties. Enerzijds vervullen de werkgroepen, vanuit het werkveld, de zogenaamde antennefunctie; anderzijds kunnen zij een afvaardiging sturen naar het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg. Een administratieve cel 'Platteland', gehuisvest bij de Vlaamse Landmaatschappij, bekommert zich om de goede werking van het overleg, het valoriseren van de resultaten van het overleg en de begeleiding van Vlaamse initiatieven.

Het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg heeft aldus een ruime en belangrijke opdracht als zijnde hét overlegorgaan met betrekking tot alle plattelandsgerelateerde thema's. Door het zoeken naar oplossingen voor knelpunten of tegenstrijdigheden in regelgeving, instrumenten en acties en het behandelen van het financieringsvraagstuk, wordt het overleg als het ware de draaischijf en motor van het Vlaamse plattelandsbeleid. In die zin acht ik het van groot belang dat de adviezen en beleidssuggesties vanuit het IPO kenbaar worden gemaakt en navolging krijgen. Hiertoe dient het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg te rapporteren aan de Vlaamse Regering en wordt de werking en de organisatie van het IPO voorgelegd in een Nota aan de Vlaamse Regering.

Samenvattend ziet het bestuurlijk kader er in hoofdlijnen als volgt uit:

1. de Vlaamse overheid treedt kaderstellend, kwaliteitstoetsend, ondersteunend en stimulerend op en stelt sterke (eventueel vereenvoudigde) uitvoeringsinstrumenten ter beschikking die een grotere onderlinge samenhang en afstemming kennen. Het betreft specifieke (nieuwe) plattelandsinstrumenten, maar ook bestaande sectorale instrumenten zoals - niet exhaustieve opsomming - inrichtingsinstrumenten (landinrichting, ruilverkaveling, natuurinrichting), beheerovereenkomsten, regionale landschappen, zorgregio's, de resoc's en de serr's (de nieuwe structuren die worden opgericht in het kader van het sub-regionaal sociaal-economisch beleid), de Vlaamse wooncode, instrumenten van de ruimtelijke ordening, de (deel)bekkenwerking (organen ten uitvoering van het decreet houdende het integraal waterbeleid), erfgoedconvenanten, mobiliteitsconvenanten- en plannen, natuurrichtplannen, etc.
2. de gemeenten staan (desgevallend via intergemeentelijke samenwerkingsverbanden) in voor de basiszorg en voor de kwaliteit van de leef- en woonomgeving.
3. de provincies stimuleren en onderbouwen gebiedsgerichte beleidsprocessen vanuit hun functie als publiek forum. Tijdens deze legislatuur worden er tussen het Vlaams Gewest en de vijf provincies samenwerkingsovereenkomsten over de uitvoering van het Vlaamse plattelandsbeleidsplan en het PDPO afgesloten. Op hun beurt onderhandelen de provincies met de streekactoren zodat provincies en gemeenten, in samenwerking met de lokale organisaties en ondernemers, zorgen voor een gedifferentieerde toepassing van het instrumentarium en een optimale integratie van de verschillende maatschappelijke sectoren.

Het kan niet de bedoeling zijn om meer overheid te creëren. We waarderen de bijdrage die de maatschappelijke organisaties en private actoren leveren aan de dynamisering van het platteland. De piste van Publiek-Private Samenwerking is in dit opzicht interessant.

4.4 Aandachtspunten voor het Vlaams plattelandsbeleid

In hetgeen dat volgt worden een aantal trends en aandachtspunten naar voor gebracht alomvattende die betrekking hebben op de huidige ontwikkeling van het platteland. Het gaat niet om een lijst, noch om een analyse waarin alle oorzakelijke verbanden en alle van invloed zijnde factoren in rekening gebracht worden. Wel biedt een dergelijke beknopte opsomming de mogelijkheid om kennis te maken van de voornaamste plattelandsthematieken en mogelijke aangrijpingspunten voor het beleid – zonder een uitspraak te doen over de mogelijke manieren van optreden (aanwending van instrumenten), het gepaste schaalniveau van overheidsop treden en de gewenste inhoud van het beleid.

Voorafgaandelijk zijn volgende beschouwingen belangrijk:

- Veel van de opgesomde items hebben betrekking op het hoofdkenmerk van het Vlaams platteland, met name de grote verstedelijkingsgraad ervan.
- Een immer wederkerend thema betreft de bestuurskracht van de landelijke gemeenten. Dan gaat het niet louter om beschikbare middelen en personeelsbezetting, maar tevens over de onaangepastheid van nieuwe Vlaamse (en federale) maatregelen aan het profiel van de plattelandsgemeente. Op een goede manier (mee) uitvoering geven aan (al dan niet opgelegde) doelstellingen is administratief en organisatorisch soms bijzonder moeilijk.
- Niet alle aangehaalde thema's spelen overal even sterk (zie de grote diversiteit binnen de landelijke gebieden).

4.4.1 Het platteland als woon- en leefruimte

- Vlaanderen kent een aanhoudende suburbanisatiedruk en zo dus toenemende verstedelijking van het platteland. Het Vlaamse platteland wordt gekenmerkt door een steeds kleiner wordende open ruimte en een ruimtelijk kwaliteitsverlies.
- Demografische fenomenen als veroudering, ontgroening en een wijziging van de huishoudtypes hebben een eigen uitwerking op het platteland.
- Ouderen en sociaal zwakkeren worden getroffen door een afbrokkelend netwerk. Zij, en ook in mindere mate, de andere plattelandsbewoners ondervinden een verminderende of onvoldoende bereikbaarheid van professionele, commerciële, sociale, culturele en openbare dienstverlening. Het is eigen aan onze maatschappij dat de trend van schaalvergroting en het streven naar meer efficiëntie in zowat alle private en publieke sectoren zich verder zet. Hierdoor komen de toegankelijkheid, klantvriendelijkheid en het garanderen van een minimaal aanbod van diensten in het gedrang.
- Het platteland heeft in grotere mate te maken met vervoersafhankelijken (senioren, jongeren en financieel zwakkeren) en verdoken armoede.
- De woon- en zorgproblematiek in gebieden met een lagere bevolkingsdichtheid omvat vele facetten. Dit handelt over de organisatie en de kwaliteit van het zorgaanbod, maar ook over sociale huisvesting en de dalende toegankelijkheid van de woningmarkt ten gevolge van stijgende huur – en bouwgrondprijzen. Daarenboven is er een kwaliteitsachterstand van de woningvoorraad en leegstand van o.m. karakteristieke gebouwen in de meer landelijke gebieden.
- Dorpskernen worden geconfronteerd met een dalende verkeersleefbaarheid door het toenemend sluipverkeer. Veel landelijke gemeenten beschikken over een publiek domein of cultuurhistorisch patrimonium waarvan het behoud van de kwaliteit of het basisonderhoud ervan moeilijk te bewerkstelligen is.

4.4.2 Het platteland als werkruimte

- De landbouwsector kampt, door de globalisering en de hervorming van het Europees Landbouwbeleid, met een aanhoudende sanering. Anderzijds zijn nog niet alle mogelijkheden met betrekking tot landbouwverbreiding (recreatie, toerisme, zorg- of dienstverlening, natuur- en landschapszorg, ...) voldoende gekend of benut.
- De vestiging van nieuwe economische dragers op het platteland (industrie en diensten, product vernieuwing en – verbreding) en het hergebruik van leegstaande hoeves voor nieuwe economische activiteiten is, met de huidige wetgeving, geen evidentie. Zie in dit verband het ruimtelijk ordeningsconcept van de zonevreemdheid dat verbonden is met het bestaans- of uitbreidingsrecht. De kwalitatieve integratie en inrichting van lokale en regionale industrieterreinen hangt hiermee nauw samen.
- Gegeven het feit dat de plattelandseconomie in de lift zit, is het stimuleren van ruraal ondernemerschap en de opbouw van deskundigheid ter zake nog relatief onbekend terrein. Wellicht zijn er nog mogelijkheden om de sociale economie uit te bouwen.
- Naar productiemiddelen toe wordt gezocht naar oplossingen omtrent de beschikbaarheid van en het gebruik van productiewater door landbouw en industrie .
- De sectoriële ruimtelijke indeling van het Vlaams grondgebied beoogt de creatie van zekerheid. De keerzijde van de medaille betreft een aantal beperkingen die remmend werken op de verdere ontwikkeling van het platteland.
- Het samengaan van natuurwaarden en landschappelijke kwaliteiten met recreatieve en economisch gerichte activiteiten verloopt niet altijd op een vanzelfsprekende manier.

4.4.3 Het platteland als collectieve ruimte

- Het natuurlijke milieu en de kwaliteit van het landschap staan voortdurend onder druk.
- Het behoud van de biodiversiteit in de landelijke gebieden blijft een belangrijk aandachtspunt.
- Verdroging en wateroverlast zijn voldoende gekend bij de burger; de noodzakelijke aanpak blijkt ingewikkeld.
- Een tamelijk recent maar almaar vaker gesignaleerd aandachtspunt betreft geluids- en visuele hinder.
- Zogenaamde traditionele Vlaamse landschappen en vergezichten worden aangetast of gaan teloor. Landschapsbeheer- en onderhoud wordt zeker een belangrijke uitdaging voor de toekomst.
- Het karakteristieke, Vlaamse (niet beschermde) culturele erfgoed verdwijnt stilaan.
- Het genieten van een ruim cultureel aanbod wordt door een aantal drempels verhinderd voor plattelandsbewoners.
- Het probleem van de illegale recreatieve infrastructuur verwijst naar het weerkerend vraagstuk van de zonevreemdheid.
- Er is een grote vraag naar de recreatieve ontsluiting van domeinen en gebieden. De zogenaamde trage wegen kunnen in dit kader beter ingeschakeld worden.
- Beter afspraken kunnen het recreatief medegebruik (in landbouwgebied en natuurgebied) makkelijker aanvaardbaar maken.
- Streekexploratie weet meer en meer mensen te boeien.
- Het bekijken van de mogelijkheden en de beperkingen van op het platteland aansluitende economische activiteiten (zoals lifestyle, teambuilding, commercialisering streekproducten...) biedt perspectieven.

In het algemeen hecht ik veel belang aan het behoud, de cultivering en de vernieuwing van de streekidentiteit of –eigenheid. We stellen vast dat deze beleving ook vaak een economische vertaling kent.

De eerste stap in de richting van een plattelandsbeleid bestaat er nu in om aandacht te genereren voor de aan de gang zijnde evoluties op het platteland en de gevolgen ervan. Deze nota schetst slechts een algemeen kader, maar het echte platteland, dat ligt natuurlijk 'buiten' ... en dat moet je voelen en beleven om ten volle te kunnen waarderen.

De komende legislatuur krijgen we samen de kans om te werken aan een schoon en dynamisch platteland. Die kans wil ik ten volle aangrijpen.

Yves LETERME

Minister-president van de Vlaamse regering

en Vlaams minister van Institutionele Hervormingen, Landbouw, Zeevisserij en Plattelandsbeleid

Hebt u een vraagje voor de Vlaamse overheid?

U krijgt van ons meteen een antwoord.

Of we wijzen u de weg...

Samenstelling

Kabinet van de minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Institutionele Hervormingen, Landbouw, Zeevisserij en Plattelandsbeleid

Realisatie

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Administratie Kancelarij en Voorlichting

Verantwoordelijk uitgever

Armand De Troyer
Directeur-generaal
Administratie Kancelarij en Voorlichting
Boudewijnlaan 30
1000 BRUSSEL

U vindt de digitale versie van de beleidsnota's op:

<http://www.vlaanderen.be/regering/beleidsnota>

Vormgeving

Afdeling Communicatie en Ontvangst
Patricia Vandichel

Depotnummer D/2004/3241/374